

คตฺติรรรรม
ตราพรตพรตพรตพรต
และ
พรตพรตพรต

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒโน ป.ธ.๙)

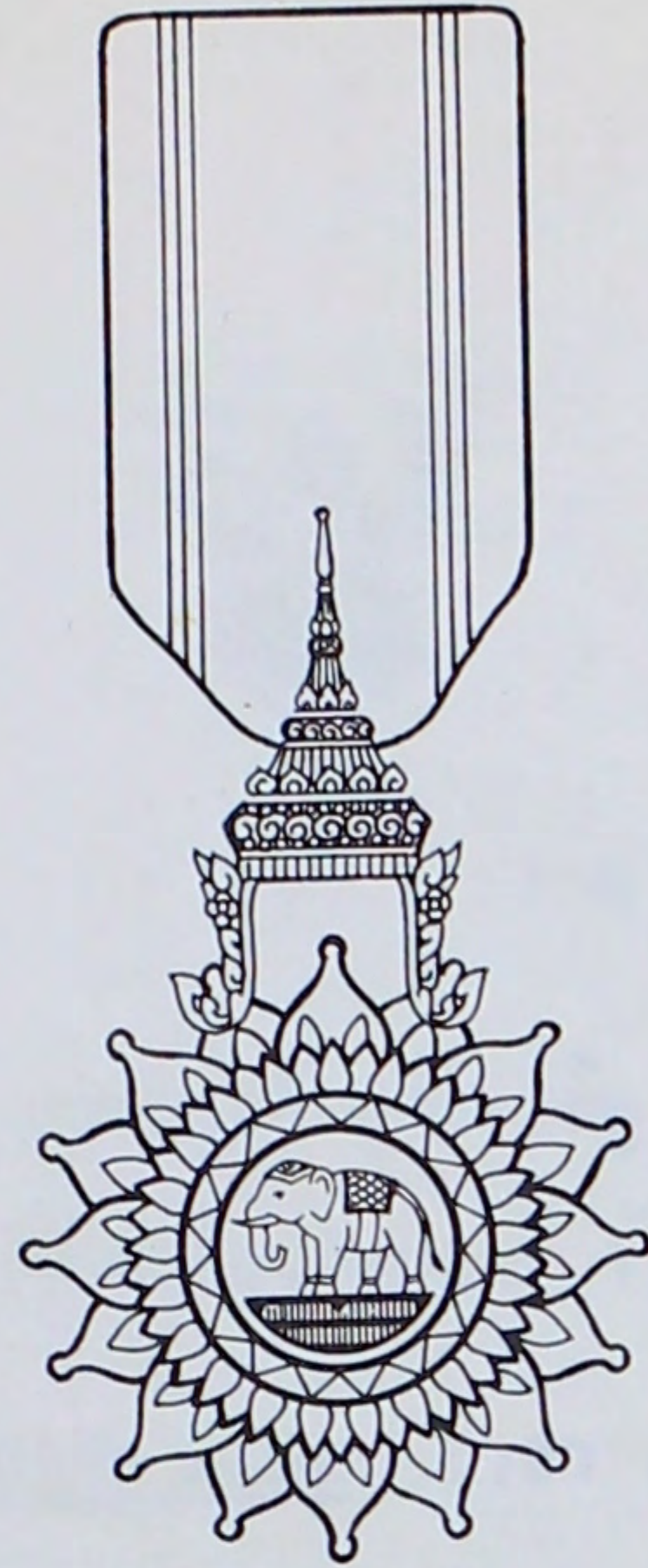
วัดบวรนิเวศวิหาร

พิมพ์ในธรรมบรรณาการ ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณพ่อสวัสดิ์ สาภาเจริญ

๑๕ กันยายน ๒๕๒๘

แก้คำผิด
ปกหน้าและปกใน
คำว่า พิมพ์ในธรรมเนียมการ แก้เป็น พิมพ์เป็นธรรมเนียมการ

คติธรรม
ศราภธพรตเขตนา
และ
มราวาสธรรม

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒโน ป.ธ.๙)
วัดบวรนิเวศวิหาร

พิมพ์ในธรรมบรรณาการ ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณยงสวัสดิ์ สาภเจริญ

๑๕ กันยายน ๒๕๒๘

หมายรับสั่งที่.....

(แบบ ค.)
สำนักพระราชวัง

๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔

พระราชทานเพลิงศพ นายสวัสดิ์ อากเจริญ บ.ช. บุคคลที่ทำความประโยชน์
ต่อทรงราชการ ณ เมรุวัดน้ำวน อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

วันอาทิตย์ ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๖.๐๐ น. พระราชทานเพลิง.

ใน
สมุหศักดิ์เกษ/พิมพ์/ทาน

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ นายสวัสดิ์ อากเจริญ
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

สำนักในพระมหากษัตริย์คุณ

ข้าพระพุทธเจ้า—ภรรยา—บุตรธิดา ของนายสวัสดิ์ ลากเจริญ รั้งศึกษาซึ่งและสำนักใน
พระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระ-
ราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ช่างเผือก ชั้นที่ ๕ ชื่อ เบญจมาภรณ์ และยังได้ทรงรับสั่งให้เจ้าพนักงาน
พระราชพิธีนำเพลิงพระราชทานจุดศพเป็นเกียรติยศ แก่ นายสวัสดิ์ ลากเจริญ และวงศ์ตระกูลสืบไป

นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณอันล้นพ้นหาที่สุดมิได้ ข้าพระพุทธเจ้าภรรยา—บุตรธิดา ของ
นายสวัสดิ์ ลากเจริญ ขอกราบใต้เบื้องพระยุคลบาทด้วยความสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณครั้งนี้อย่าง
สูงสุดยิ่ง จึงพร้อมกันขอถวายพระพรให้ทรงพระเจริญ สถิตเป็นมิ่งขวัญของประชาชนชาวไทยชั่ว
กาลนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้าภรรยา—บุตรธิดา

คติธรรม

ชีวิตที่เป็นสุขยิ่งกว่าเป็นทุกข์เป็นชีวิตที่มีธรรมเป็นเครื่องพาคำเนิน หนีเป็นสัจจะ

ผู้มีปัญญานับถือพระพุทธศาสนามีศรัทธาเชื่อในสัจจะนี้ จึงมีใจมั่นคงในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าชวนชวยศึกษา และอุทิศหาวิริยะเพียรปฏิบัติ

พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นดังก้องโลกมานับเป็นเวลาเกือบสามพันปีแล้ว แต่ไม่ใช่ทุกคนในโลกที่ได้รับความสุขโดยตรงจากพระธรรมนี้ เพราะไม่ใช่ทุกคนที่รู้จักพระธรรมนี้และมีความเพียรปฏิบัติตามความสุขไม่เกิดก็เพราะไม่ปฏิบัติ เปรียบดังมียาแก้ไข้อยู่มากมายในบ้านในเรือน ผู้เป็นไข้ไม่นำยานั้นมารับประทาน ก็จะหายไข้ไม่ได้ แม้ว่ายาแก้ไข่นั้นจะเป็นยาที่ดีมีสรรพคุณในการแก้ไข้ได้อย่างได้ผลจริง ความสำคัญของยาแก้ไข้จึงหาได้อยู่ เพียงที่เป็นยาที่ดีมีสรรพคุณจริงเท่านั้นไม่ แต่ต้องอยู่ที่ผู้เป็นไข้ต้องรับประทานยานั้นด้วย ผลจึงจะปรากฏเป็นความหายจากไข้ได้

ความทุกข์ของมนุษย์ทั้งปวงก็เช่นกัน แม้พระธรรม คำสั่งสอน ของ พระพุทธเจ้าจะปรากฏก้องโลกอยู่ตลอดมา อาจแก้ไข้ความทุกข์ได้จริงทุกระดับ ตั้งแต่ทุกข์เล็กน้อยจนกระทั่งถึงทุกข์ใหญ่หลวง แต่ถ้าผู้ที่มีทุกข์เพียงแต่รับรู้ว่ามีพระธรรม หาได้ชวนชวยใส่ใจศึกษาและปฏิบัติ พระธรรมก็หาอาจแก้ทุกข์ของผู้มีทุกข์นั้นได้ไม่ เหมือนผู้เป็นไข้มียาแก้ไข้ชานาดีมีสรรพคุณแต่ไม่หยิบรับประทาน ก็ย่อมไม่หายจากไข้

พระพุทธเจ้าทรงค้นพบพระธรรมที่ล้ำเลิศ มีสรรพคุณในการแก้ทุกข์ทั้งปวง ทรงแสดงสั่งสอนไว้ เหมือนดังได้ทรงค้นคว้าปรุงยาแก้ทุกข์ประทานไว้ในโลกด้วยพระมหากรุณาสูงสุด ทรงหวังให้ศาสนิกทั้งหลายทั้งปวงได้ล่วงพ้นจากทุกข์น้อยใหญ่ จนถึงสามารถพ้นจากทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง ตาม

เสด็จพระพุทธองค์ เช่นเดียวกับพระอรหันตสาวกทั้งหลายที่ได้ดำเนินไปแล้ว สรรพสัตว์ล้วนมีความ
ทุกข์ แต่มนุษย์เท่านั้นที่มีบุญกว่า สามารถจะรับประทานยาแก้ทุกข์ของพระพุทธเจ้าได้ และจะพ้น
ทุกข์ได้ด้วยสรรพคุณของยาแก้ทุกข์นั้น

ผู้เผยแพร่พระธรรมของพระพุทธเจ้าอาจเปรียบได้กับผู้นำโอสถแก้ทุกข์ของพระพุทธองค์มา
แจกจ่าย ย่อมได้บุญยิ่งนักจึงขออนุโมทนาทายาทของนายสวัสดิ์ ลากเจริญ ที่นำโอสถแก้ทุกข์ของ
พระพุทธเจ้ามาแจกจ่าย ผลที่ดีย่อมสัมฤทธิ์แก่ท่านผู้ล่วงลับแล้วสมดังตั้งปรารถนาอุทิศ ตามสมควรแก่
ศติภวิสัยทุกประการ

ศอ. พระคุณสี

(สมเด็จพระญาณสังวร)

วัดบวรนิเวศวิหาร กทม.

๗ สิงหาคม ๒๕๒๘

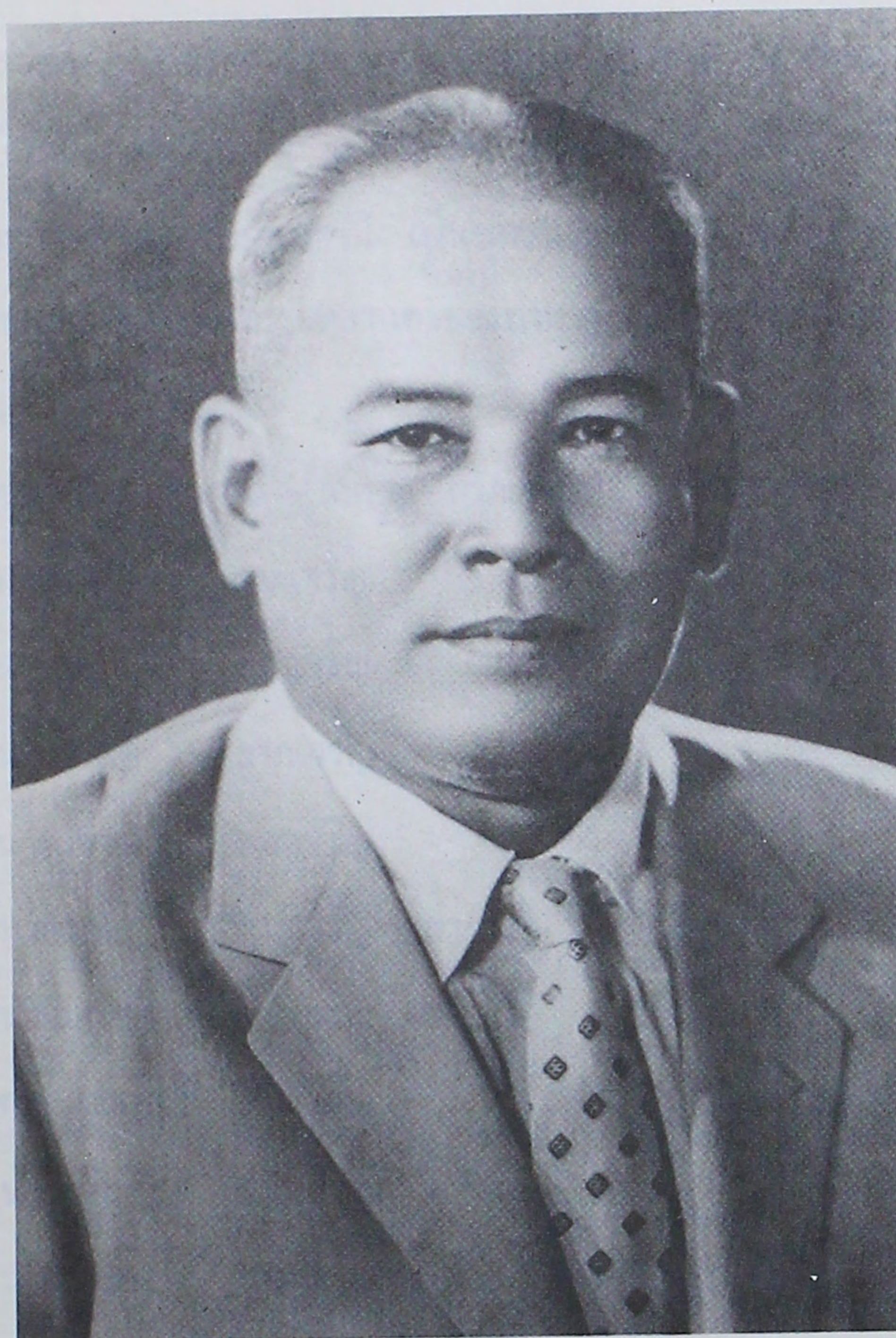
กราบนมัสการขอบพระเดชพระคุณ

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ ของคุณพ่อสวัสดิ์ ลากเจริญ บรรดาทายาทได้รับ
ประทานพระเมตตาจากเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร รับเป็น
ประธาน และได้ประทาน คติธรรม พอสังเขป พร้อมทั้ง ประทาน อนุญาต ให้นำ พระธรรมเทศนา
“ศราทธพรตคาถา” และฆราวาสธรรมคาถามาพิมพ์แจก เป็นธรรมบรรณาการ แก่ผู้มีเกียรติที่ได้สละ
เวลาให้เกียรติมาร่วมงาน นับเป็นเกียรติแก่ คุณพ่อสวัสดิ์ ลากเจริญ ตลอดถึงวงศ์ตระกูลอย่างสูงยิ่ง

จึงขอกราบแท่นนมัสการขอบพระเดชพระคุณ มาด้วยความเคารพอย่างสูง และในโอกาสนี้
ขอกราบนมัสการขอบพระเดชพระคุณ พระพุทธพจนวราภรณ์ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพ-
มหานคร กรุณาได้รับองค์แสดงพระธรรมเทศนา พระอมรโมลี พระมหาถาวร วัดบวรนิเวศวิหาร
ได้ให้คำแนะนำปรึกษาทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความเมตตาอย่างสูงยิ่งตลอดมา และกราบนมัสการขอบพระคุณ
ท่านพระครูจันทคุณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดน้ำวน และพระคุณเจ้าวัดน้ำวนทุกรูปที่ให้ความอุปการะทุกอย่าง
ในงานนี้ด้วยดี

กราบเรียนนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

ภรรยา - บุตรีธิดา

ชาติ ๑ เมษายน ๒๔๕๐
มรณะ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๓
รวมอายุ ๗๓ ปี ๕ เดือน ๑๕ วัน

ประวัติ

คุณพ่อสวัสดิ์ ลากเจริญ เกิดเมื่อวันพฤหัสบดี แรม ๔ ค่ำ เดือน ๔ จุลศักราช ๑๒๖๙ เวลา ๒๔.๐๐ น. ปีมะแม ตรงกับวันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๐ ที่บ้านวัดโคก หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านฉาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เป็นบุตรนายอ นางชูป ลากเจริญ หลานปู่ของท่าน ขุนพรหมสุภา อดีตอนุญาตุลาการ หลานตาของท่านขุนราชภูริคุณภูมิ อดีตกำนันตำบลบางหลวง มีพี่น้องรวม ๑๐ คน

๑. ขุนประสงฆ์สุชาสี (สมบุญ ลากเจริญ) ถึงแก่กรรม
๒. นายจำปา ลากเจริญ ถึงแก่กรรม
๓. นายสาคร ลากเจริญ
๔. นายสวัสดิ์ ลากเจริญ
๕. นายสว่าง ลากเจริญ
๖. นายอาจ ลากเจริญ (สำอาน) ถึงแก่กรรม
๗. นายมณฑา ลากเจริญ ถึงแก่กรรม
๘. จ.ช. มณฑิพย์ ลากเจริญ ถึงแก่กรรมแต่เยาว์
๙. นายถวิล ลากเจริญ
๑๐. น.ส. ละออ ลากเจริญ

การศึกษา

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนนนทมนีบำรุง ตำบลบ้านฉาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งขณะนั้นมีเพียงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เท่านั้น

รับราชการทหาร

พ.ศ. ๒๔๗๑ รับราชการทหาร สังกัดกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ มียศเป็นสิบตรี

สมรส

พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้ทำการสมรสกับนางสาวทองอยู่ สิงหะรัง บ้านตำบลบางเตือ อำเภอเมือง
จังหวัดปทุมธานี มีธิดา รวม ๔ คน

๑. น.ส. สมศรี ลากเจริญ ทำการสมรสกับ นายวาณิช เจริญไทยทวี
๒. น.ส. สมทรง ลากเจริญ ทำการสมรสกับ นายสุธน บัวเล็ก
๓. น.ส. สุขจิต ลากเจริญ ทำการสมรสกับ นายสมศักดิ์ บุปผาชื่น
๔. น.ส. ยุกา ลากเจริญ ทำการสมรสกับ นายวาณิชย์ ชีวะพฤษ

มีหลานตา รวม ๑๒ คน เป็นชาย ๔ คน หญิง ๘ คน

อุปสมบท

พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้ทำการอุปสมบท ณ วัดน้ำวน ตำบลบางเตือ อำเภอเมือง จังหวัด
ปทุมธานี ๑ พรรษา

- ท่านพระครูบุญญารัตน์ วัดชินวราราม เป็นอุปัชฌาย์
ท่านพระปลัดฉิ่ง วัดชินวราราม เป็นกรรมวาจาจารย์
ท่านพระสมุห์อรรถ วัดน้ำวน เป็นอนุสาวนาจารย์

การประกอบอาชีพ

เมื่อศึกษาจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ แล้ว ได้ออกมาช่วยครอบครัวร่วมกับบรรดาพี่และน้อง
ประกอบอาชีพในทางค้าขาย ซื้อและขายข้าวเปลือกจนกิจการเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับ จึงร่วมกันคิด
ขยายกิจการอีก ในปี พ.ศ. ๒๔๗๑ คุนปู่ได้สร้างโรงสีหลังแรกขึ้น ที่ปากคลองคุชวางไทย ตำบล
คุบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยคุนปู่ตั้งชื่อโรงสีนี้ว่า "เจริญพานิชย์" ทำการ
รับจ้างสีข้าว มีคุนพ่อและพี่ ๆ น้อง ๆ ร่วมกันบริหารกิจการ หลังจากทำการสมรสกับคุนแม่แล้ว ก็ได้
รับความอุปถัมภ์จากคุนตาเกิด คุนยายเทียน สิงหะรัง ร่วมกับพี่และน้องรวม ๔ คน คือ คุนลุงสาคร
คุนพ่อ คุนอาสว่าง คุนอามณฑา ลากเจริญ ได้ร่วมหุ้นกันสร้างโรงสีไฟขึ้นอีก ๑ หลัง เป็นหลังที่ ๒
ที่บ้านบางเตือ ตำบลบางเตือ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ให้ชื่อว่าโรงสีไฟ "พานิชย์เจริญ" ใน
ที่ดินของคุนตาคุนยาย กิจการได้เจริญรุ่งเรืองเรื่อยมา และคุนพ่อก็มีนิสัยไม่เป็นคนหยุดนิ่ง มีความคิด

ก้าวหน้าในกิจการค้าอยู่ต่อไป จึงปรึกษากับบรรดาพี่และน้องผู้ร่วมหุ้นทั้งหลายขยายกิจการสร้างโรงสีไฟ
หลังที่ ๓ ต่อไป ที่บ้านสามโคก ตำบลสามโคก อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยให้ชื่อว่า
โรงสีไฟ “เจริญไพศาล” กิจการเจริญรุ่งเรืองขึ้นอีก จึงร่วมปรึกษาหารือกันขยายกิจการต่อ คือร่วม
หุ้นกันสร้างโรงสีไฟหลังที่ ๔ ที่บ้านบางชะแยง ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ชื่อว่า โรงสีไฟ “จตุพงษ์เจริญ” อีกไม่นานนักก็ได้ขยายกิจการอีก โดยได้ร่วมหุ้นกันสร้างโรงสีหลัง
ที่ ๕ ขึ้นที่บ้านบางสะแก ตำบลบางสะแก อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ชื่อว่าโรงสี
“เจริญวัฒนา” ต่อมาได้ชักชวนคุณปู่เสริม ราชวรคุษฎี ซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ฝ่ายคุณย่า ซึ่งมีบุตรชาย
คนเดียว คือ คุณอาสนอง ราชวรคุษฎี โดยรวมหุ้นเต็มทั้งหมดรวมกับคุณปู่เสริม ให้ชื่อโรงสีหลัง
ที่ ๖ ว่า “เจริญถาวร” ต่อมาภายหลังได้ขายหุ้นให้กับคุณอาสนอง ราชวรคุษฎี ดำเนินกิจการแต่
ผู้เดียว โรงสีเจริญพานิชย์ที่คุณปู่เป็นผู้สร้างให้ลูก ๆ ดำเนินการนั้น ต่อมาคุณปู่ได้ยกให้คุณอาอาจ
(สาออง) และคุณอาถวิล ลากเจริญ เป็นกรรมสิทธิ์

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้พิจารณาเห็นว่า กิจการน้ำแข็งยังเป็นที่ต้องการของตลาดอยู่ จึง
ปรึกษากับบรรดาพี่และน้องที่ร่วมหุ้นกันดำเนินการโรงสีอยู่ ดำเนินการร่วมหุ้นกันสร้างโรงน้ำแข็งขึ้น
ที่บ้านกลาง หัวถนนติวานนท์ ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ให้ชื่อโรงน้ำแข็งว่า
“ปทุมวัฒนา” ได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๐๑ เป็นต้นมา ได้ดำเนินการเป็น
ผลดีตลอดมา ต่อมาบรรดาบุตรธิดาของพี่น้องผู้ร่วมหุ้นทั้งหลายมีอายุสามารถดำเนินการได้ จึงแบ่ง
แยกหุ้นกันดำเนินการตามข้อตกลงด้วยความสามัคคีราบรื่น แต่คุณพ่อกับคุณอาภานันท์ ได้ดำเนิน
กิจการร่วมกันมาจนถึงชั้นบุตร - ธิดา จนถึงทุกวันนี้ นับเป็นครอบครัวที่มีความสามัคคีปรองดองกัน
อย่างดีครอบครัวหนึ่ง

อุปนิสัย

คุณพ่อเป็นผู้มีอัธยาศัยดี โอบอ้อมอารีแก่ญาติมิตรและผู้ที่มิอาจรู้เท่าเทียมเสมอ สุขุม เยือก
เย็น เป็นที่รักใคร่ของญาติมิตรและลูกหลานตลอดจนบุคคลทั่วไป เป็นผู้มัธยัสถ์ อดออม อดทน และ
เสียสละในสิ่งอันควร จึงสร้างฐานะให้แก่ครอบครัวเป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดมา

คุณพ่อเป็นคนสะอาด เรียบร้อย สุภาพ ทำอะไรต้องรักษาระเบียบ วินัย เพราะเคยรับราชการทหารมาก่อน ชอบการตรงต่อเวลา ถ้าผู้ใดผิดเวลา จะพุดอยู่เสมอว่า อย่างนี้เป็นทหารไม่ได้ ขำคึกใจมตีตาย (พุดกับลูกหลานและผู้อยู่ในปกครอง)

สุขภาพอนามัย

โดยปกติคุณพ่อเป็นคนแข็งแรง เป็นผู้ที่รักษาสุขภาพพลานามัยดี รับประทานอาหารดี ๆ และต้องตรงเวลา ไม่ชอบรับประทานอาหารนอกบ้านหากไม่มีความจำเป็น ชอบรับประทานอาหารพร้อมภรรยา ลูก หลาน พุดเสมอว่า มีอะไรดี ๆ รับประทานพร้อมกัน เป็นห่วงเรื่องการกินอยู่ของลูก หลาน และคนในครอบครัวเสมอ เริ่มป่วยเป็นโรคเบาหวานอย่างอ่อน ๆ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๗ อายุ ๔๗ ปี แต่ออกกำลังกายทำงานอยู่เป็นปกติ และอายุยังน้อยอยู่ อาการของโรคเบาหวานจึงมิได้รุนแรง จนมาปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นความดันโลหิตสูง โรคเบาหวานจึงกำเริบหนัก ต้องเข้ารับการรักษาที่ ณ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร โดยความอนุเคราะห์ของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี เป็นคนไข้ของศาสตราจารย์นายแพทย์สุนทร ตันทนันท์ และนายแพทย์อีกหลายท่าน ซึ่งให้ความกรุณาจนอาการดีขึ้นเกือบปกติ แต่คุณพ่อเป็นคนขยัน ห่วงงานและไม่ค่อยจะวางใจผู้ใด จึงกลับมาบริหารงานอีกตามเคย อาการกำเริบอีก จึงเข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลเปาโลเมโมเรียล โดยความพอใจของคุณพ่อ เมื่ออาการดีขึ้นกลับบ้าน ตอนนั้นต้องหยุดบริหารงาน เพราะแพทย์สั่งห้าม แต่ก็อดห่วงไม่ได้ คอยสอบถามกิจการโรงสี โรงน้ำแข็งกับผู้บริหารอยู่เป็นเนืองนิตย์ มาเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๗ อาการของโรคเบาหวานกำเริบหนัก ความดันโลหิตสูง มีโรคแทรกซ้อนหลายอย่าง เช่น หัวใจ ไตพิการ เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลนนทเวช จังหวัดนนทบุรี ด้วยความพอใจของคุณพ่อเห็นว่าคุณแม่และลูก ๆ ตลอดจนญาติมิตรผู้ที่เกี่ยวข้องไปเยี่ยมง่าย คุณแม่ และลูก ๆ จะทัศนาก็ไม่ยินยอม ทางโรงพยาบาลก็เอาใจใส่ดูแลรักษาอย่างดียิ่ง อาทิ พลอากาศตรี นายแพทย์ประพัตรา ตันไพโรจน์ นาวาอากาศเอก นายแพทย์วิโรจน์ วงศ์วิเศษ แต่อาการก็มีแต่ทรงกับทรุด จนมาเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๗ เวลา ๐๘.๓๗ น. ก็ถึงแก่กรรม ณ โรงพยาบาลนนทเวช ด้วยอาการอันสงบ ท่ามกลางความอาลัยเคารพรักของภรรยา บุตรธิดารวมอายุได้ ๗๗ ปี ๕ เดือน ๑๕ วัน

คุณความดีที่ได้บำเพ็ญมา

คุณพ่อสร้างฐานะความมั่นคงให้กับครอบครัวและธิดาของท่านทุกคนเป็นปีกแผ่นตาม
อัธยาของตนเอง โดยทั่วกันทุกคน เมื่อบุตรธิดาเป็นปีกแผ่นพอสมควรแล้ว ก็ได้บริจาคทรัพย์บำรุง
พระพุทธศาสนา และสาธารณกุศลอื่น ๆ ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างมั่นคง คือ

๑. สมทบทุนในการร่วมสร้างฌาปนกิจสถานและศาลาธรรมสังเวช วัดน้ำวน ตำบล
บางเคื่อ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

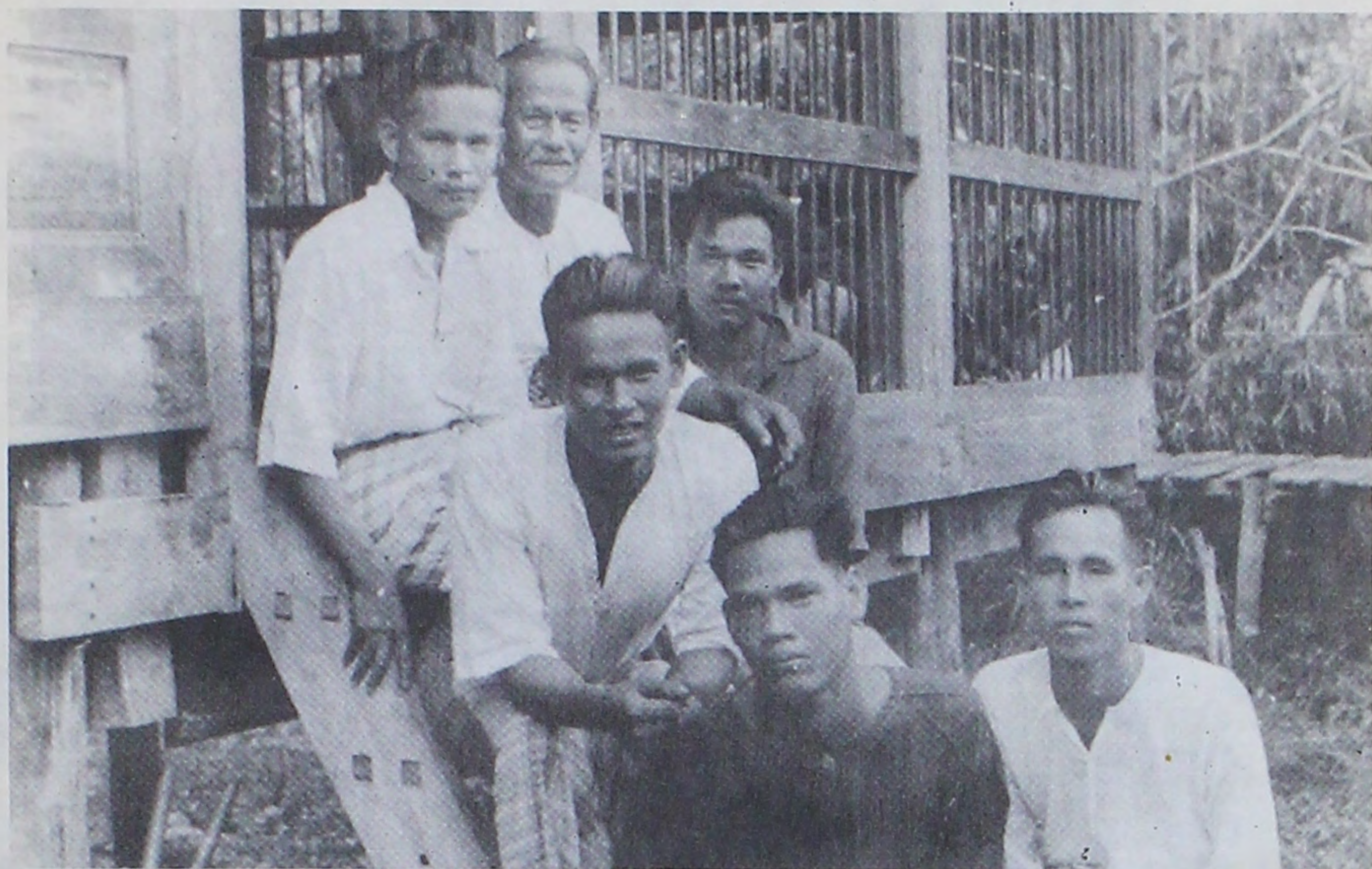
๒. บริจาคที่ดินสร้างถนนสาธารณะหลายแห่ง

๓. บริจาคทรัพย์ร่วมสร้างตึกสงฆ์อาพาธโรงพยาบาลปทุมธานี

๔. บริจาคทรัพย์ช่วยเหลือโรงเรียนต่าง ๆ

๕. บริจาคทรัพย์ช่วยเหลือทางราชการและสาธารณกุศลทั่วไป

พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก ชั้นที่ ๕ ชื่อ เบญจมาภรณ์
นับว่าเป็นเกียรติยศแก่คุณพ่อตลอดถึงวงศ์ตระกูลอย่างสูงยิ่ง

คุณลุงขุนประสงค์สุขกาฬี คุณปู่ คุณพ่อ คุณลุงสาคร
คุณอามณฑา คุณอาสว่าง

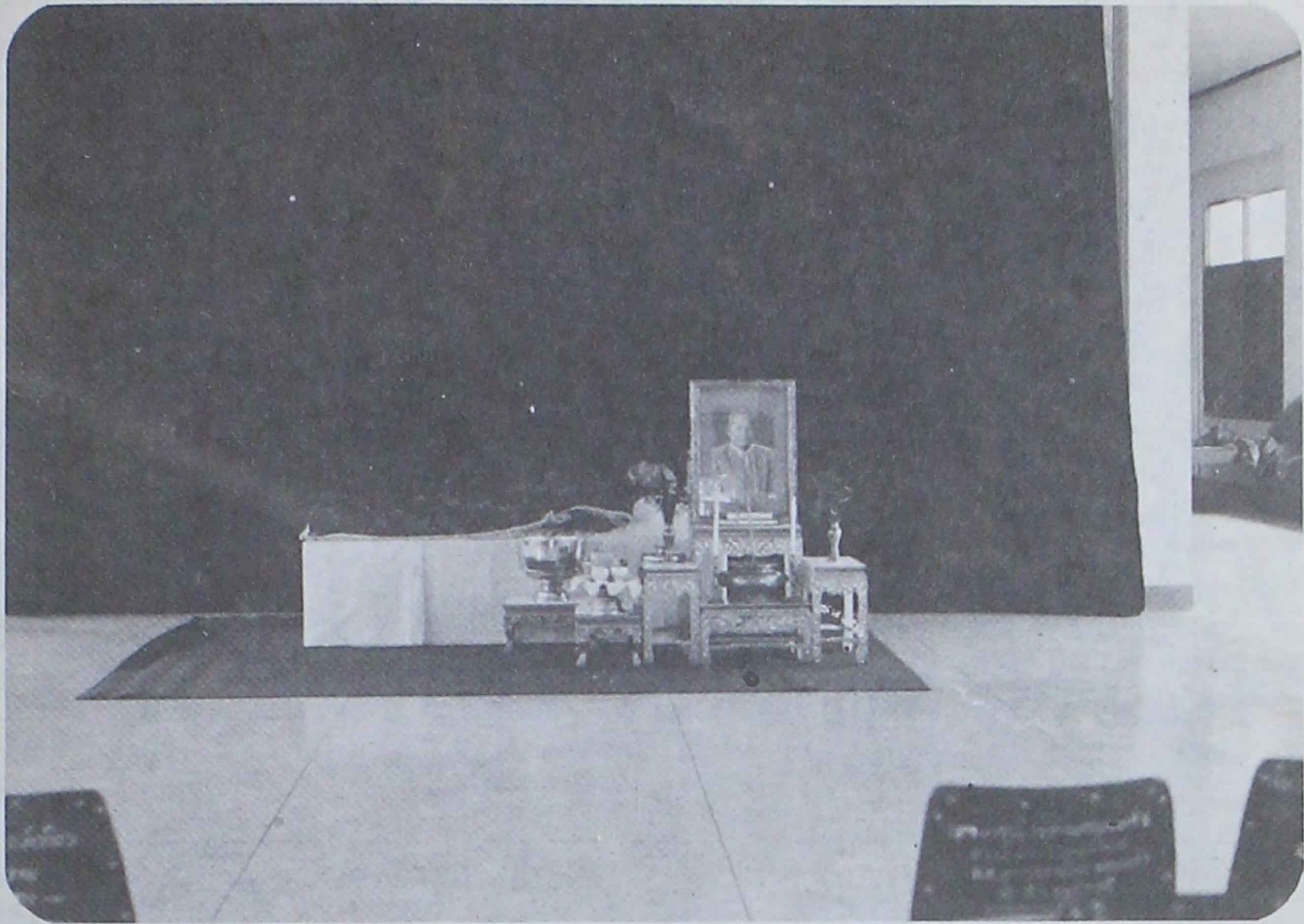

คุณอาสว่าง คุณลุงสาคร คุณปู่ คุณพ่อ คุณอามณฑา คุณอาละออ

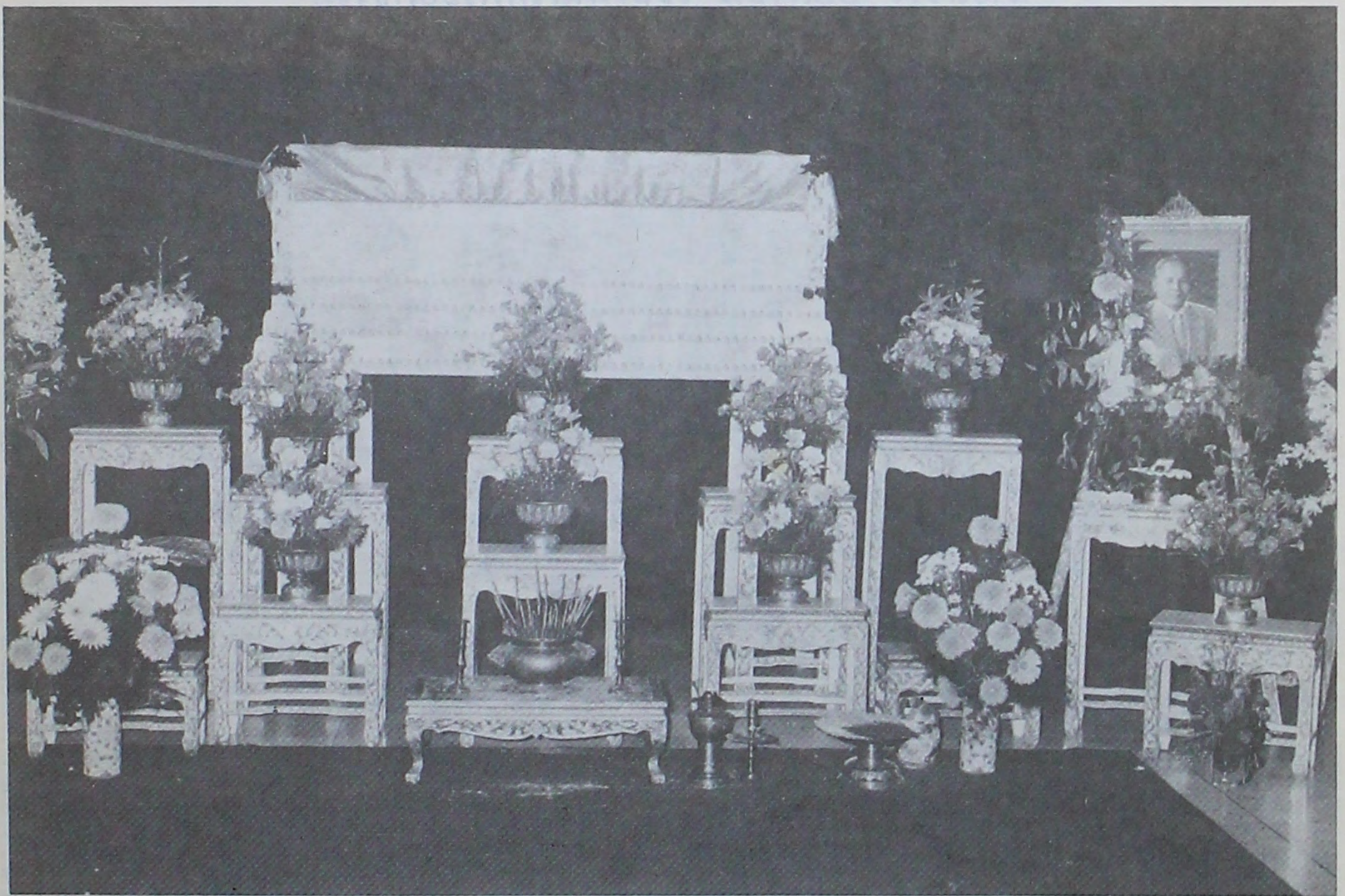

คุณพ่อ คุณอาทวีต คุณลุงสาคร คุณอามณฑา
คุณอาสว่าง คุณอาอาจ

สงวนลิขสิทธิ์ ๒๕๖๓

๑๘ %
พระอาบนาศพ

๑๙
ตั้งศพบำเพ็ญกุศล

นายสว่าง บุปผาชน เจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

ผู้ว่าราชการจังหวัดทอดผ้าบังสุกุล ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม

ภรรยา - ธิดา

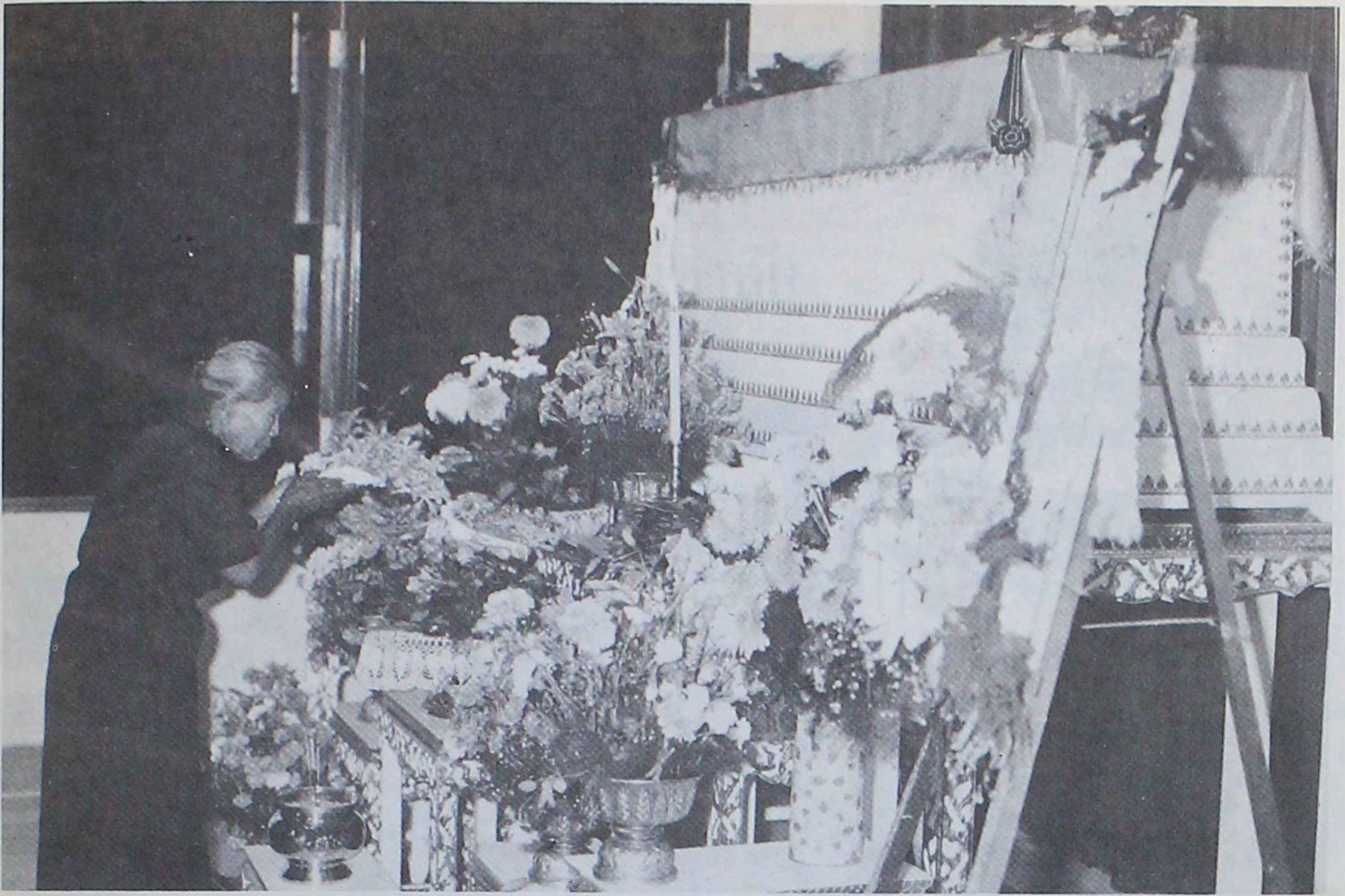
ครอบครัว - ญาติ อุบาสิกาสมปอง เจริญไทยทวี

คุณอนันต์ สงวนนาม ประธานพิธีบรรจุศพ

คุณตำรวจ พึ่งประสิทธิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี บรรจุศพ

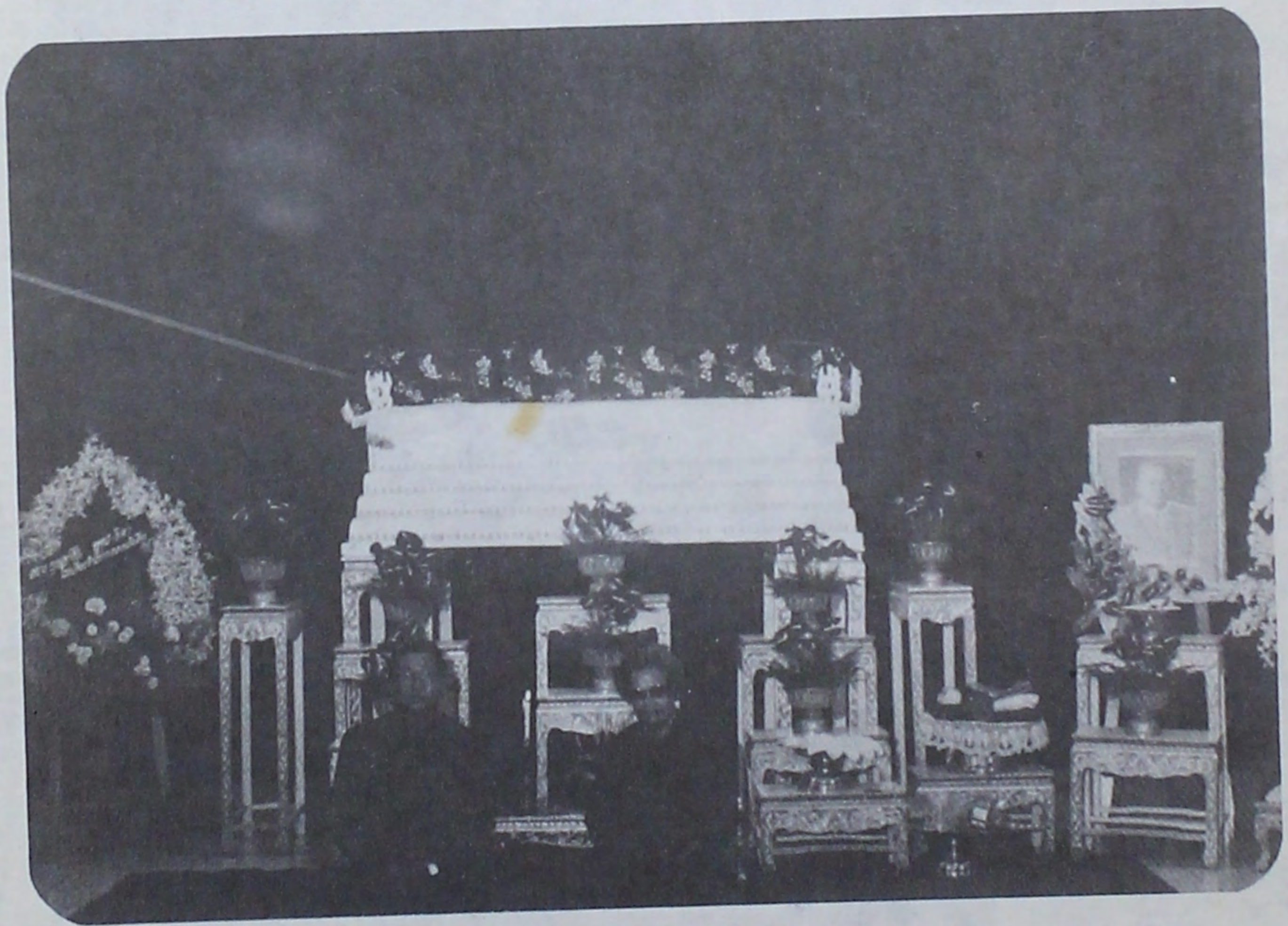
คุณแม่บรรจุศพ

บำเพ็ญกุศลสัปดาห์ ๗ วัน

คุณแม่ บุตร ชิดาคนโต และหลาน

บุตรเขย - ชิดา

คำไว้อาลัย

แต่ คุณสวัสดิ์ ลากเจริญ ที่รักผู้จากไป

คุณสวัสดิ์ ลากเจริญ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันเสาร์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๗ ภรรยาและบุตรพร้อมด้วยญาติพี่น้องได้ตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่ศาลาฌาปนกิจศพ วัดน้ำวน เมื่อครบ ๗ วัน และบำเพ็ญกุศลสัตวารแล้ว ได้พักไว้รอเวลาขอรับพระราชทานเพลิงศพ บัดนี้เจ้าภาพได้กำหนดวันพระราชทานเพลิงศพแน่นอนแล้ว ในวันอาทิตย์ที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๘ ณ วัดน้ำวน

ข้าพเจ้าในฐานะเป็นญาติ เห็นเป็นการสมควรจักได้ร่วมกับเจ้าภาพแสดงความอาลัยในการจากไปของคุณสวัสดิ์ ลากเจริญ เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความรักใคร่ที่มีต่อกัน

คุณสวัสดิ์ ลากเจริญเป็นญาติสนิทคนหนึ่งของข้าพเจ้า เพราะคุณวอ ลากเจริญบิดาของคุณสวัสดิ์ ลากเจริญ ซึ่งได้ถึงแก่กรรมไปนานแล้วนั้น เป็นน้องชายของมารดาของข้าพเจ้า บ้านเกิดของคุณสวัสดิ์ ลากเจริญที่บ้านเกิดของข้าพเจ้านั้น แม้จะอยู่ต่างตำบลกันก็จริง แต่เขตที่ตั้งของบ้านเรือนอยู่ใกล้กันมาก ตามขยายของข้าพเจ้า หรือปู่และย่าของคุณสวัสดิ์ ลากเจริญ มีบ้านอยู่ติดๆ กับบ้านของมารดาของข้าพเจ้า ฉะนั้นเมื่อเรายังเยาว์วัยอยู่นั้น โอกาสของพี่น้องที่จะได้พบปะวิสาสะอย่างกันเองจึงมีมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากบิดามารดาของคุณสวัสดิ์ไปมาหาสู่บิดามารดาของท่าน ก็ย่อมนำลูกของท่านไปด้วยเป็นนิจเด็ก ๆ จึงได้พบกันในตอนนั้น ๆ หรือไปมาหาสู่กันเองเพราะอยู่ใกล้

ข้าพเจ้าเกิดมา พ.ศ. ๒๔๔๕ ส่วนคุณสวัสดิ์ ลากเจริญ นั้นเกิดปีมะแม พ.ศ. ๒๔๕๐ อ่อนกว่าข้าพเจ้า ๕ ปี ฉะนั้นโดยธรรมดาข้าพเจ้าเรียกคุณสวัสดิ์ ลากเจริญว่า "สวัสดิ์" เฉย ๆ ถือว่าเป็นการเรียกขานแบบกันเอง แต่คุณสวัสดิ์ ลากเจริญนั้นเรียกข้าพเจ้าว่า "พี่ดาว" เมื่อข้าพเจ้าเปลี่ยนชื่อจาก "ดาวเรือง" มาเป็น "ดาว"

เมื่อถึงวัยศึกษา เราได้จากกันไประยะหนึ่ง เมื่อข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษาแล้ว ได้รับราชการอยู่ทางกรุงเทพฯ ส่วนคุณสวัสดิ์กับบรรดาพี่ ๆ น้อง ๆ นั้น นายชายของข้าพเจ้าท่านมีแนวให้การศึกษาบุตรธิดาของท่านให้หนักแน่นทางประกอบอาชีพส่วนตัวตามแบบอย่างของท่าน ฉะนั้นเมื่อพี่ ๆ น้อง ๆ

ของคุณสวัสดิ์ รวมทั้งตัวคุณสวัสดิ์เองได้รับการศึกษาพอเหมาะกับการประกอบอาชีพในสมัยนั้นได้แล้ว
 นำชายของข้าพเจ้าก็ได้ให้บุตรธิดาของท่านดำเนินการประกอบอาชีพทางการค้าร่วมกับท่านทางปทุมธานี

มีบุตรของนำข้าพเจ้าคนหนึ่งที่ได้รับการศึกษาสูงจากแผนกรัฐศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหา-
 วิทยาลัย และมีความพอใจประกอบอาชีพรับราชการเจริญรอยตามปู่และตา และมีความเจริญรุ่งเรืองใน
 ราชการ จนได้มีตำแหน่งเป็นถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ตำแหน่งอันมีเกียรติยศสุดท้าย คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด
 เชียงใหม่ แล้วลาออกจากราชการไปสมัครเป็นผู้แทนราษฎร ในสมัยพลเรือตรีหลวงธำรง นาวาสวัสดิ์
 เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้นั้นคือ ขุนประสงค์ สุขกาสี (สมบุญ ลากเจริญ) บุตรชายหัวปีของนายอ
 ลากเจริญ หรือพี่ชายของคุณสวัสดิ์นั่นเอง และทั้งคุณมีหน้าตาเหมือนกันมากที่สุด ครั้งหนึ่งคุณสวัสดิ์
 ออกไปเยี่ยมพี่ชายคนนั้นตอนที่เจ้าเมืองจันทบุรี มีคนทักผิดตัว นึกว่าคุณสวัสดิ์เป็นขุนประสงค์บ่อย ๆ

กาลต่อมาเมื่อเราต่างก็เติบโตขึ้น รวมทั้งการสัญจรไปมาระหว่างกรุงเทพกับปทุมธานี
 สะดวกมากขึ้น เราจึงมีโอกาสพบปะวิสาสะกันมากขึ้น และยิ่งทวีมากขึ้นในเมื่อเราต่างมีครอบครัวกัน
 แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวของคุณสวัสดิ์กับครอบครัวของข้าพเจ้า เพราะน้องเขยของข้าพเจ้าคน
 หนึ่ง คือ พจน์ (ทองดี) สิงหะรัง นั้นเป็นพี่ชายของคุณทองอยู่ภรรยาของคุณสวัสดิ์ และคุณเสงี่ยม
 ภรรยาของคุณมณฑา ลากเจริญ น้องชายของคุณสวัสดิ์

พจน์ (ทองดี) สิงหะรัง น้องเขยของข้าพเจ้านี้ มีความรักใคร่นับถือยำไภภรรยาข้าพเจ้า
 เป็นพิเศษ จึงทำให้คุณประหนึ่งว่าตัวเขาและน้อง ๆ ของเขาเป็นเสมือนญาติแท้ ๆ ของข้าพเจ้าไปด้วย

เมื่อคุณสวัสดิ์มีครอบครัวแล้ว ก็ได้แยกจากบ้านบิคารมรดา ทางบ้านวัดโคกไปอยู่บ้าน
 คุณทองอยู่ภรรยา ที่ตำบลบางเคื่อ (ที่อยู่ปัจจุบัน) เหมือนพี่ ๆ น้อง ๆ ทั้งหลาย และได้ประกอบอาชีพ
 การค้าทางค้าตั้งโรงสี สีข้าว ทั้งในส่วนรวมของคณะ "ลากเจริญ" ของบิดาและพี่ ๆ น้อง ๆ และ
 ของส่วนตัวด้วย

คุณสวัสดิ์ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทในการประกอบอาชีพทางตั้งโรงสี สีข้าว เพราะไม่เคย
 ศึกษาในเรื่องเครื่องกลมาก่อน แต่ด้วยความถนัดรอบครอบในการใช้เครื่อง จึงควบคุมเครื่องทำงาน
 ได้ดีประกอบทั้งมีความขยันทำมาหากิน การจับจ่ายใช้สอยเป็นไปในทางประหยัดแล้วรู้จักออม ซึ่งจำ
 อย่างไม่ได้จากผู้เป็นบิดามารดา จึงทำให้มีกิจกรรมการทำมาหากินเป็นหลักฐานมั่นคง นำครอบครัวไปสู่

ความเจริญรุ่งเรือง นอกจากมีโรงสีข้าวอันเป็นส่วนตัวแล้ว ยังมีหุ้นส่วนในส่วนรวมร่วมกับคณะ พี่ ๆ น้อง ๆ ในนาม “คณะลาภเจริญ” อีกด้วย จึงนับได้ว่าคุณสวัสดิ์มีฐานะการเงินเข้าขั้นผู้มั่งคั่ง จะกินคนหนึ่งในย่านบ้านน้ำวนก็พอจะพูดได้

คุณสวัสดิ์ โชคร้ายอยู่อย่างหนึ่งที่บังเอิญไปเป็นโรคเบาหวานเข้ามานานปี ในระยะแรก แพทย์สามารถควบคุมโรคไว้ได้ แต่มาในระยะหลัง ๆ เนื่องจากความเป็นผู้มีอายุสูงประการหนึ่ง กับอีก ประการหนึ่ง คุณสวัสดิ์มีความเป็นห่วงในการประกอบอาชีพมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่บุตรีธิดาทุกคนมีความ สามารถดำเนินการแทนได้เป็นอย่างดี ก็ไม่ยอมปล่อยมือพักผ่อนโรครำเริบต้องเข้า ๆ ออก ๆ โรงพยาบาล อยู่หลายต่อหลายครั้ง แพทย์ทุกแห่งที่คุณสวัสดิ์ได้ถูกนำตัวเข้ารักษาพยาบาล ได้พยายามทำการรักษา เป็นอย่างดีเป็นพิเศษ เพื่อช่วยคนไข้รายนี้ แต่ไม่สามารถควบคุมโรคนี้ได้ ในที่สุดคุณสวัสดิ์ก็ได้ถึง แก่กรรมลง เมื่อวันที่เสาร์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๗

ในวันนั้นข้าพเจ้าได้พาบุตรหลานไปเยี่ยมดั่งเคย ธิดาคนหนึ่งของคุณสวัสดิ์ได้โทรแจ้งข่าว บิดาของเธอได้ถึงแก่กรรมแล้ว แต่เช้าวันนั้น แต่ข้าพเจ้าและพรรคพวกได้ออกไปจากบ้านเสียก่อน จึงไม่ทราบความ เมื่อไปถึงโรงพยาบาลจึงได้ทราบ แล้วได้พบน้องแต่เพียงเรือนร่าง ชีวิตหาไม่แล้ว ภรรยาบุตรและญาติพี่น้องได้จัดการนำศพคุณสวัสดิ์ไปทำการอาบน้ำศพที่วัดน้ำวน จ. ปทุมธานี ข้าพเจ้า พร้อมด้วยคณะบุตรหลานได้ตามไปอาบน้ำศพด้วย เสร็จพิธีแล้วจึงได้เดินทางกลับบ้านด้วยความร้อนทด อนิจจา จากกันไปแล้วเสียอีกคนแล้ว

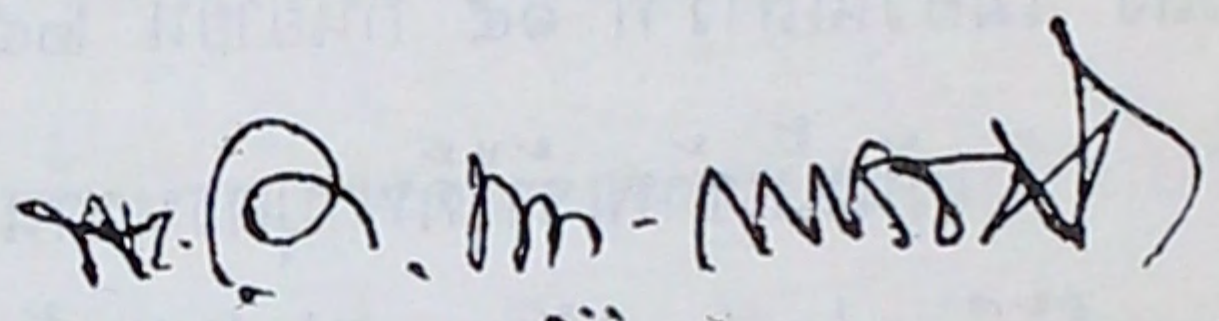
ข้าพเจ้าแก่กว่าคุณสวัสดิ์ คุณสวัสดิ์ก็มั่งคั่งจากไปแล้ว ข้าพเจ้าก็เหมือนต้นไม้ใกล้ฝั่ง คง ยืนต้นอยู่อย่างไม่แน่แก่ใจว่าจะโค่นโครมลงน้ำไปเมื่อใด

คุณสวัสดิ์ในสายตาของข้าพเจ้าและแม่บรรดาญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดมีความรู้สึกว่าคุณสวัสดิ์ เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดีคนหนึ่ง รักลูกรักเมีย มั่นอยู่ในศีลธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นที่รัก ของพี่น้องญาติมิตร มีจิตเป็นกุศล ไม่เบียดเบียนผู้ใด มีการบริจาคทรัพย์อันควรแก่การบริจาคเพื่อการ กุศล มากบ้างน้อยบ้างอยู่เป็นนิจ เมื่อต้องมาจากไปเช่นนั้น ย่อมก่อให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจอาลัยรัก แต่ครอบครัว และญาติพี่น้องเป็นอย่างยิ่ง

คุณสวัสดิ์ได้สงบนิ่งอยู่ที่ศาลาวัดน้ำวน มาเป็นเวลาเกือบปีแล้ว บัดนี้ภรรยา บุตรีธิดา และ ญาติมิตร กำลังเตรียมการพระราชทานเพลิงศพ ซึ่งได้กำหนดแล้วเป็นวันอาทิตย์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๘ ณ วัดน้ำวน จ. ปทุมธานี

ข้าพเจ้าในฐานะเป็นพี่และอาจกล่าวในนามของพี่ ๆ น้อง ๆ ได้ว่า คุณสวัสดิ์ ลากเจริญ มาสว่างกลับไปสว่าง และได้จากเราไปก็แต่เพียงเรื่องราวเท่านั้น ส่วนคุณงามความดีที่คุณสวัสดิ์ ลากเจริญได้สร้างไว้คงเหลือไว้ให้ลูกเมีย และญาติพี่น้องรวมทั้งมิตรสหายได้ระลึกไว้ถือนานแสนนาน เป็นแน่แท้

ในที่สุดของการลิขิตของข้าพเจ้านี้ ข้าพเจ้าขอให้บุญกุศลที่ข้าพเจ้าทำมาจงเป็นพลังนำ วิญญาณของน้องสวัสดิ์ ซึ่งข้าพเจ้ารักเสมือนน้องชายแท้ ๆ ของข้าพเจ้าได้ไปจุติในแดนสุขาในสัมปราย- ภพนั้นด้วยเทอญ

๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๘

๒๔ ซอยรองเมือง ๓ ถ. รองเมือง
กรุงเทพมหานคร ๑๐๕๐๐

แต่คุณพี่

ดิฉันอยู่กับคุณพี่มาเป็นเวลา ๕๒ ปี ได้รับความอบอุ่นจากคุณพี่เสมอมา คุณพี่เป็น
คนรักบ้าน รักภรรยา รักลูก พยายามสร้างฐานะให้ครอบครัว ด้วยความขยันหมั่นเพียรเหนื่อยยาก
เป็นอย่างยิ่ง สมกับเป็นผู้นำของครอบครัวที่ดี พยายามอบรมลูก ๆ หลาน ๆ ให้เป็นคนดี รู้จักมัธยัสถ์
อดออม อดทน มีความอุตสาหะ วิริยะ ในการประกอบอาชีพ เมื่อคุณพี่จากไปอย่างไม่มีวันกลับ
เท่ากับครอบครัวของเราขาดผู้นำที่แข็งแกร่ง เปรียบเสมือนเรือที่ขาดหางเสือ ดิฉันจะต้องทำหน้าที่เป็น
ผู้นำทางของลูก ๆ หลาน ๆ ต่อไปแทนคุณพี่ ขอวิญญานของคุณพี่จงรับรู้ และรับกุศลผลบุญที่ดิฉัน
และลูก ๆ ได้บำเพ็ญให้ตลอดมาตั้งแต่คุณพี่ถึงแก่กรรมและขณะนี้ตลอดในโอกาสข้างหน้าด้วย
ดิฉันคิดถึงและอาลัยคุณพี่มาก

สุดท้ายนี้ ดิฉันขอตังจิตอธิษฐานขอให้ดวงวิญญานของคุณพี่เป็นสุขสงบในสัมปรายภพ
ตลอดกาล

ทองอยู่ ลากเจริญ

ป่าที่เคารพและรักยิ่งของลูก ๆ

ความเศร้าสลดใจและการสูญเสียใด ๆ ในชีวิตของลูก จะไม่มีอะไรเท่าเทียมกับการสูญเสียป่า ลูกมีความเศร้าสลดรันทดใจหาที่เปรียบมิได้ เพราะลูกเคยได้รับความอบอุ่นจากป่า ป่าเป็นร่มโพธิ์-ร่มไทรของลูกตลอดมา ป่าอบรมสั่งสอนให้ลูกทุกคนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต ประกอบอาชีพในทางที่ชอบประกอบด้วยธรรม สอนให้ประหยักรู้จักมัธยัสถ์ อคออม ป่ากลัวที่สุดคือกลัวลูกหลานยากจน จะพรั่สอนลูกหลานอยู่เสมอ ๆ ให้รู้จักกิน รู้จักใช้ในสิ่งที่ควรกิน ควรใช้ ควรจ่าย ควรให้

ลูกรัก เคารพ ยกย่อง สรรเสริญ เทิดทูน และภูมิใจในตัวป่าอย่างยิ่ง ป่าได้อบรมลูกอย่างดียิ่งในรูปแบบการสอนให้รู้ปัญหา ให้วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา ให้กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายในการแก้ปัญหา และการดำเนินชีวิตให้ตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุดเหมาะสมที่สุดด้วยตนเอง ลูกได้บทเรียนบทสอนที่ดีที่สุดมีคุณค่ามากจากป่า ลูกจะไม่มีวันลืมเลือนไปจากความทรงจำเลย ลูกขอกราบเท้าขอบพระคุณป่าเป็นล้นพ้นไว้ ณ ที่นี้

ในโอกาสที่ป่าต้องจากลูกไปอย่างไม่มีวันกลับนี้ ด้วยอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และผลแห่งกุศลกรรมที่ป่าได้สร้างสมไว้ในชาตินี้ บุญกุศลที่แม่และลูก ๆ บำเพ็ญอุทิศให้ป่า ขอป่าจงได้รับกุศลผลบุญอันนั้น พร้อมทั้งจงบันดาลให้ป่าซึ่งเป็นที่เคารพรักและบูชาสูงสุดของลูก ๆ จงประสบสุขในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

จากลูก ๆ ทุกคน

แต่คุณตาที่เคารพรักยิ่งของหลาน ๆ

หลาน ๆ ทุกคนรู้สึกเศร้าสลดใจ เมื่อทราบว่าคุณตาได้จากพวกหลาน ๆ ไปอย่างไม่มีวันกลับ หลาน ๆ อาลัยคุณตาเป็นอย่างมาก คุณตาจากพวกเราไปขณะที่พวกเรายังเด็กอยู่ ยังไม่เป็นฝั่งเป็นฝา ยังไม่สำเร็จการศึกษา ยังไม่ได้ทดแทนพระคุณของคุณตาที่มีเมตตาต่อหลาน ๆ ตลอดมาตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ อบรมสั่งสอนให้หลาน ๆ เป็นคนดี มีความกตัญญู ตั้งใจเล่าเรียนศึกษาหาความรู้ มีความอุตสาหะ วิริยะ หลาน ๆ ขอตั้งปณิธานต่อคุณตาว่า หลานจะปฏิบัติตนตามคำอบรมสั่งสอนของคุณตาเสมอ และขอให้วิญญาณของคุณตาจงเป็นสุขเป็นสุขเถิด

จากหลาน ๆ

พระธรรมเทศนา

ศราทธพรตเทศนา

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒโน ป.ธ. ๘) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันอังคารที่ ๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๘

เวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

บำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุมาศถวาย

งานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

หนฺนททานิ ภิกฺขเว อามนฺตยามิ โว วยธฺมา สงฺขารา อปฺมาเทน สมฺปาเทถาคิ

บัดนี้ สมเด็จพระพิตรพระราชสมภารเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อัญเชิญพระบรมศพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในสมเด็จพระบรมราชปิตุลาธิราชเจ้า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยขบวนพยุหยาตรา พร้อมด้วยเครื่องประดับพระราชอิสริยยศมาสู่พระเมรุมาศ ณ ท้องสนามหลวงนี้ เพื่อถวายพระเพลิงโดยราชประเพณี ทรงพระราชอนุเคราะห์เสด็จพระราชดำเนินตามพระบรมศพ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ทานอัครราชทูต ผู้แทนประเทศอันมีสัมพันธไมตรีทั้งหลาย และข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ แห่งพระมหาจักรีบรมราชวงศ์ ทรงบำเพ็ญราชธรรมปกครองพลสกนิกรทั้งหลาย ทรงเสียสละอย่างยิ่งยอกยากจะหาเสมอ ความทุกข์ความร้อนแสนสาหัสในพระชนมชีพสืบเนื่องมาจากพระมหากรุณาพ้นจะรำพันทรงรักทรงห่วงใยประเทศชาติประชาชนไทยยิ่งกว่าพระชนมชีพ ทรงปฏิบัติได้สะดวกราบรื่น ไม่มี

อุปสรรค ก็เพราะปราศจากความซัดเซ้นค้ำค้ำจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีที่ทรงร่วมพระราชหฤทัยด้วยดี

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ได้ทรงปฏิบัติบำเพ็ญประโยชน์เพื่อประเทศชาติประชาชน และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลมาโดยลำดับ เมื่อเสด็จละโลกไป พระสรีระย่อมเป็นไปตามคติแห่งสังขตธรรม คือ เกิดขึ้นแล้วย่อมแปรไป และในอวสานย่อมถึงความแตกดับ แต่พระเกียรติคุณย่อมจะดำรงอยู่ตอ้งด้วยพระพุทธรูปว่า

รูป ชีรติ มจฺจัน นามโคตฺตํ น ชีรติ

รูปกายของสัตว์ทั้งหลาย ผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมทรุดโทรมไป ส่วนชื่อและสกุลไม่เสื่อมสูญ

สมเด็จพระบรม ศาสตราเมือจะ เสด็จดับ วัณธปรินิพพานได้ ประทานบัจฉิม พุทโธวาท ไว้ว่า หนฺททานิ ภิกฺขเว อามนฺตยามิ โว วัณธมฺมา สงฺขารา อปฺมาเทน สมฺป เทถ ความว่าภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราเตือนท่านทั้งหลาย สังขารมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงทำประโยชน์ตนและผู้อื่น ให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด

อรรถสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ เพียงเท่านั้นก็มีความหมายรวมได้ถึงการทำประโยชน์ตนและผู้อื่นให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท คำว่า “ตน” หมายถึงพร้อมถึง กาย วาจาใจ การตั้งตนไว้ชอบจึงหมายถึงการรักษา กาย วาจา ใจ ให้ชอบพร้อม “ชอบ” หมายถึงปรกติเรียบร้อยสมควร ไม่ผิด การตั้งตนไว้ชอบหรือการมี กาย วาจา ใจ ชอบ จึงหมายถึง การทำชอบ พุทชอบ คិតชอบ ทำสมควร พุทสมควร คิตสมควร รวมลงเป็นการทำประโยชน์ตนและผู้อื่นด้วยความไม่ประมาท เมื่อตั้งตนไว้ชอบแล้ว จะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ย่อมเป็นการทำประโยชน์ตนและผู้อื่นด้วยความไม่ประมาท จึงกล่าวได้ว่า การตั้งตนไว้ชอบคือ ความไม่ประมาท

อรรถสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ เป็นการไม่ประมาทในกิจ ๔ ประการ คือ

๑. ระวังไม่ทำความไม่ดีที่ไม่เคยทำ ด้วยความไม่ประมาท
๒. ระวังไม่ทำความไม่ดีที่เคยทำ ด้วยความไม่ประมาท
๓. ทำความดีทั้งปวงที่ยังไม่เคยทำ ด้วยความไม่ประมาท
๔. ตั้งใจรักษาความดีที่เคยทำ แล้วไว้ ด้วยความไม่ประมาท

ความไม่ดีคือบาป เกิดขึ้นได้ด้วยการทำไม่ถูก ไม่ชอบทั้งกาย วาจา ใจ การทำไม่ถูก ไม่ชอบทางกาย คือประทุษร้ายเขา เบียดเบียนเขา แยกออกได้เป็นการทำลายชีวิต และทำร้ายร่างกายผู้อื่น คคโกงลักขโมย ถือเอาของของผู้อื่นประพฤติกผิดในบุตร ภริยาผู้อื่น การทำไม่ถูก ไม่ชอบทางวาจา คือ พูดไม่เป็นสัจจะ ไม่เป็นเครื่องนอมรักษาน้ำใจ ไม่เป็นเครื่องประสานสามัคคี ไม่เป็นอรรถไม่เป็นธรรม แยกออกได้เป็นการพูดเท็จ พูดยุยงให้เกิดการแตกแยก พูดเสียตวงให้กระทบกระเทือนใจ พูดเพื่อเจ้อ การทำไม่ถูกไม่ชอบทางใจ คือ มีความคิดที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองเดือดร้อน ด้วยโลภะ หรือราคะ คือด้วยความโลภด้วยความรักความปรารถนา โทสะความโกรธ โมหะความหลง ไม่รู้จักชอบชั่วดี แยกออกได้เป็นการเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่นด้วยความโลภ เป็นการพยายามจองเวร มีมิฉชาติฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม

ความดีตรงกันข้ามกับความไม่ดี เป็นกุศล เกิดขึ้นได้ด้วยการทำถูกทำชอบทั้ง กาย วาจา ใจ การทำถูกทำชอบทางกาย คือเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเป็นผู้ไม่ปฏิบัติตามความพอใจของตนเป็นสำคัญ แยกออกได้เป็นการชวนช่วยป้องกันรักษาชีวิตผู้อื่น เอื้อเพื่อเจ้องาน ปฏิบัติพอใจในสิ่งที่ตนมีตนได้ การทำถูกทำชอบทางวาจา คือพูดเป็นสัจจะ พูดดี พูดเป็นอรรถเป็นธรรม แยกออกได้เป็นพูดรักษาสัจย์ พูดนอมรักษาน้ำใจ พูดประสานสามัคคี พูดไพเราะ พูดมีหลักฐานไม่เลื่อนลอย การทำถูกทำชอบทางใจ คือมีสันโทษ มีเมตตา มีปัญญา แยกออกได้เป็นมีความยินดีพอใจในของของตน มีเมตตา มีสัมมาทิฐิ เห็นถูกคลองธรรม

คนทั้งปวงล้วนเคยทำบาป คือทำไม่ชอบไม่ถูกมาแล้ว ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ มากบ้างน้อยบ้าง หนักบ้างเบาบ้าง ผู้มีอัตตสัมมาปณิธิตั้งตนไว้ชอบจักไม่ประมาทเพียรระวังไม่ทำสิ่งที่ไม่เคยทำ อันเป็นบาปอกุศล พร้อมกันนั้นก็ตั้งใจระวังไม่ทำบาปอกุศลความไม่ดีไม่ชอบทั้งหลายที่คุ้นเคยกระทำมาแล้ว ตั้งใจด้วยความไม่ประมาทพยายามทำความดีทั้งปวงที่ยังไม่เคยทำ และรักษาความดีทั้งปวงที่มีอยู่แล้ว ทำกุศลทั้งปวงที่เคยทำแล้วต่อไป

ผู้มีอคติ ประพฤติปฏิบัติไปตามอคติ เป็นการทำไม่ถูกไม่ชอบ อคติ ๔ คือ ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะความรักชอบ โทสาคติ ลำเอียงเพราะความโกรธ โมหาคติ ลำเอียงเพราะความหลง เห็นผิดจากคลองธรรม ภยาคติ ลำเอียงเพราะความกลัว การประพฤติปฏิบัติไปตามอคติย่อมไม่เป็น

ไปตามความถูกต้อง ไม่เป็นไปตามความยุติธรรม ไม่เป็นธรรม ผู้ตั้งตนไว้ชอบต้องเพียรระวังด้วย
 ความไม่ประมาท ไม่ให้อคติเกิดขึ้นในใจ ไม่พูดไม่ทำไปตามอคติ ไม่ลำเอียงเพราะความรักชอบ
 ไม่ลำเอียงเพราะความโกรธ ไม่ลำเอียงเพราะความหลง ไม่ลำเอียงเพราะความกลัว ดังเช่นที่เคยเป็น
 มาแล้วอีกต่อไป เป็นการไม่ประมาท เพียรระวังไม่ทำความไม่ดีที่เคยทำมาแล้ว การไม่ทำความไม่ดีที่
 เคยทำด้วยความไม่ประมาท ตั้งตนไว้ชอบเป็นการทำความดีที่ไม่เคยทำไปพร้อมกันในเวลาเดียวกัน การ
 ไม่ทำความไม่ดีนั้นคือการทำความดีด้วยแล้วประการหนึ่ง

อันความดีนั้นเป็นคุณ ยังประโยชน์ได้ เป็นสิ่งมีคุณมีประโยชน์อยู่ในตัวเอง ความดี
 มีอยู่ที่ใด มีอยู่ในผู้ใด คุณประโยชน์มีอยู่ที่นั่น มีอยู่ในผู้นั้น ผู้มีอัตตสัมมาปณิธิคือผู้ทำความดี
 มีความดี จึงเป็นผู้มีคุณมีประโยชน์ ทำประโยชน์ตนและผู้อื่นให้บริบูรณ์ได้ด้วยความไม่ประมาท เป็น
 ผู้ปฏิบัติตามพระบิณฑุพุทธโฆษาที่รับพระราชทานยกขึ้นเป็นบพอเทศ เป็นผู้พิจารณาเชื่อตามพระพุท-
 โฆษาที่ว่าสังขารมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ที่จริงเรื่องความเสื่อมไปของสังขารก็ปรากฏให้เห็น
 ประจักษ์อยู่เป็นนิตย์ แต่ความเห็นของปุถุชนทั้งหลายยังมีกิเลสเป็นความมืดปกปิดอยู่นั้นเป็นความเห็นที่
 ไม่ติดต่อ ไม่ยั่งยืนสืบเนื่อง จึงเป็นแบบที่ว่าประเดี๋ยวเห็นประเดี๋ยวไม่เห็น และส่วนใหญ่ไม่เห็น กล่าวว่
 สติเป็นเหตุสำคัญก็ถูกต้อง สติเกิดขึ้นเมื่อไร ความเห็นว่าสังขารมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดาก็เกิดขึ้นเมื่อ
 นั้นสติขาดไป ความเห็นนั้นก็ดับไป และเมื่อสติขาดมาก ชาติยาวนาน ความเห็นก็ดับไป ความไม่เห็น
 ก็มีอยู่นาน ความเห็นว่า สังขารมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดาสำหรับผู้ตั้งสติติดต่อกันไม่เพียงพอจึง
 เหมือนไม่เห็น ไม่รู้ ความปล่อยวางสังขารเพราะเห็นเป็นสิ่งต้องเสื่อมไปจึงไม่มี มีอยู่แต่ความยึดมั่น
 ถือมั่นในสังขาร อันความเบื่อหน่ายปล่อยวางจะเกิดต่อเมื่อเห็นความเสื่อม ไม่เห็นความเสื่อมก็ไม่เบื่อ-
 หน่าย ไม่ปล่อยวาง ยึดมั่นถือมั่นอยู่ ความยึดมั่นถือมั่นเป็นความประมาทที่จะก่อทุกข์ก่อโทษให้ได้
 ความยึดมั่นถือมั่นเป็นเหตุให้มีเรามีเขา มีของเรามีของเขา อันตัวเราของเราที่ยึดมั่นอยู่นั้นแหละเป็นเหตุ
 แห่งกิเลสทั้งปวง ความโลภความโกรธความหลงเกิดจากความยึดมั่นว่าเป็นเราเป็นเขา และเมื่อมีความ
 โลภความโกรธความหลงมาประกอบกับความเห็นเราเป็นเขาเข้าด้วยแล้ว ความทุกข์ความเดือดร้อนก็จะ
 ต้องเกิดตามมา ที่จริงถ้าจะยึดมั่นว่าเป็นเราเป็นเขา ควรจะมีสติ มีปัญญาให้เพียงพอที่จะรู้ว่าเมื่อเป็น

เรา ก็ต้องรัก เมื่อรักก็ต้องรักษาให้ดี ให้เป็นตัวเราที่ดี ตัวเราที่เป็นคนดี เป็นคนมีประโยชน์ นั้น ก็คือเมื่อยังยึดมั่นอยู่ตามวิสัยของปุถุชนก็ต้องทำตนให้มีอัตตสัมมาปณิธิ คือตั้งตนไว้ชอบ สามารถทำประโยชน์ตนและผู้อื่นให้บริบูรณ์ได้ด้วยความไม่ประมาท

อันสังขารหรือสรีระนี้เปรียบเหมือนบ้านเรือน เป็นอพยากตธรรม ไม่จัดเป็นบุญเป็นบาป อย่างดีเท่าที่ปรากฏให้เห็นก็คือ ลักษณะภายนอกสวยงามแตกต่างกันอย่างไรเท่านั้น ความสำคัญอยู่ที่ ผู้อยู่ในบ้านเรือนนั้นว่าเป็นใคร ถ้าเป็นผู้ประเสริฐ สถานทีนั้นก็เป็นสถานที่สำคัญเป็นที่เคารพนับถือ ไปด้วย เช่น เป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ ก็เป็นที่พิเศษเป็นที่เคารพ ถ้าเป็นที่อยู่ของผู้ไม่มีศีล ไม่มีธรรมเป็นโจรผู้ร้ายก็เป็นที่รังเกียจ สังขารหรือสรีระก็เช่นกันสำคัญที่ธรรมของแต่ละคน ถ้าเป็นผู้มีธรรม มีความดี ก็ถือว่าเป็นผู้ถือสาระแห่งสังขารหรือสรีระไว้ได้ นอกจากธรรมแล้วไม่มีอะไร จะแบ่งสรีระให้สูงต่ำแตกต่างกันได้ เมื่อยังยึดมั่นในตัวเราของเราอยู่ก็พึงทำตัวเราหรือสรีระของเราให้ ผู้ครองคือเรา นั้นเป็นผู้มีธรรมมีความดี เป็นอัตตสัมมาปณิธิ อบรมคุณสมบัติให้บริบูรณ์ เกื้อกูลผู้อื่น ทำชีวิตให้เป็นอยู่อย่างผู้มีประโยชน์ มีสาระไม่เสียเปล่า ให้สมควรแก่การครองสังขารที่มีความเสื่อม ความแตกดับไปในที่สุด “ยงฺกิญฺจิ สมุทฺยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ” สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้น เป็นธรรมตา สิ่งนั้นล้วนมีความดับเป็นธรรมตา สังขารเป็นสภาพที่ธรรมตาแท้จริง จึงย่อมเป็นไปตามอำนาจของธรรมตา สิ่งซึ่งธรรมตาบังคาลให้สังขารเป็นไปนั้นมิได้มีเพียงความเกิดความดับเท่านั้น ระหว่างความเกิดถึงความดับ ธรรมตาก็ยังบังคาลให้เกิดสิ่งต่างๆ อีกเป็นอันมาก เป็นคุณก็มี เป็นโทษก็มี ผู้ไม่มีปัญญาย่อมไม่สามารถถือเอาประโยชน์จากสิ่งที่เป็นคุณได้ และไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เป็นโทษได้ ต่อเมื่อเป็นผู้มีปัญญาจึงจะสามารถถือเอาสาระประโยชน์ หลีกพ้นทุกข์โทษได้ มีความรุ่งเรืองสวัสดิ์ในชีวิตสืบไป ได้ไปสู่คติที่ดีเมื่อสังขารแตกดับในที่สุด รับพระราชทานกล่าวได้ว่า ผู้มีปัญญาไม่ประมาทย่อมนึกไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้งสอง ทั้งประโยชน์ในภพนี้ ทั้งประโยชน์ในภพหน้า ซึ่งลบล้างเกินความคาดหมาย ชื่อว่าเป็นผู้มีชัยในโลกทั้งสอง ต้องด้วยพระพุทฺธภาษิตว่า “อิธ นนฺทติ เปจฺจ นนฺทติ กตปฺปญฺเญ อุกฺยตฺถ นนฺทติ” ผู้ใดบำเพ็ญบุญกุศลไว้แล้วในโลกนี้ ก็ได้รับความยินดี เบิกบาน ครั้นละโลกนี้ไปแล้วก็ได้สุขสำราญในภพหน้า ชื่อว่าได้ความบันเทิงในโลกทั้งสอง

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีทรงดำรงพระชนม์เป็นที่สรรเสริญ สมเด็จพระ-
บรมพิตรพระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติฉลองพระเดช
พระคุณ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท ตลอดจนทวยราษฎร์ พร้อมด้วย
สามัคคีธรรม

ในโอกาสแห่งพระธรรมเทศนา เพื่อเพิ่มพูนพระ-อัปมาทธรรมให้ไพบุลย์ สมเด็จพระ-
พระราชกณะพระราชกณะจะรับพระราชทานสาธยายศราทธพรตคทาในมหาสมามคม ซึ่งมีสมเด็จพระ-
บรมพิตรพระราชสมภารเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐทรงเป็นประธาน ณ กาลบัดนี้

ขอถวายพระพร

ฌราวาสธรรมกถา

ของ

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ. ๘)

วัดบวรนิเวศวิหาร

คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่ ๔ ประการ

ประการที่หนึ่ง คือ การรักษาความสัจ ความจริงใจตัวเอง ที่จะประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีนั้น

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจ สุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและการรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลุกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์

คุณธรรมประการแรก คือ “การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม” คุณธรรมประการแรกนี้แยกออกได้เป็น ๒ ตอน คือ

๑. การรักษาความสัจ ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

๒. การรักษาความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และ

เป็นธรรม

ความหมายของสัจ สัจจะ คือความจริงใจ หมายถึงความจริงที่มีอยู่ในใจ หรือสัจจธาตุ คือธาตุแห่งความจริงที่มีอยู่ในใจ มีลักษณะที่กำหนดรู้ได้ ๓ ลักษณะ คือ

๑. ความจริง

๒. ความตรง

๓. ความแท้

ความหมายของความจริง คำว่า “จริง” ตรงกันข้ามกับคำว่า “เล่น” หมายความว่า ถ้าจริงก็ไม่ใช้เล่น ถ้าเล่นก็ไม่ใช้จริง ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องจริง เรื่องนั้นก็ไม่ใช่เรื่องเล่น ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องเล่น เช่น เล่นลิเก เล่นละคร เป็นต้น เรื่องนั้นก็ไม่ใช่เรื่องจริง เป็นเพียงเรื่องสมมติขึ้นเพื่อแสดงให้เกิดความเพลิดเพลินรื่นเริงบันเทิงใจเท่านั้น

ส่วนเรื่องการแสดงละครชีวิตของคนเราทั้งหลายเป็นเรื่องจริง ไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ คนเราแสดงบทบาทของตัวละครชีวิตจริง แสดงเป็นลูกกันจริง ๆ เป็นผัวกันจริง ๆ เป็นเมียกันจริง ๆ เป็นพ่อกันจริง ๆ เป็นแม่กันจริง ๆ เป็นครูเป็นอาจารย์กันจริง ๆ เป็นศิษย์กันจริง ๆ เป็นต้น จะทำอะไรก็ล้วนแต่เป็นเรื่องจริง ๆ ใช้ใช้เรื่องเล่น ๆ

ลักษณะคนมีสำจะความจริงอยู่ในใจ เป็นคนมีความจริงใจ เป็นคนพูดจริง ทำจริง เป็นคนประเภท “ยถาที่ ตถาการี” คือ “เป็นคนพูดอย่างไร ทำได้อย่างนั้นเป็นปรกติวิสัย” หรือ “เป็นคนทำได้ตามที่พูดไว้ เป็นคนทำได้อย่างที่พูดเป็นปรกติวิสัย” ซึ่งตรงกันข้ามกับคนไม่มีสำจะ ความจริงใจ เป็นคนใจคอโลเล พูดไม่จริง ทำไม่จริง เป็นคนปากกับใจไม่ตรงกัน ปากพูดไปอย่างหนึ่ง ใจคิดไปอีกอย่างหนึ่ง ดังคำพังเพยว่า “เมื่อทำไม่ได้ดังปากว่า แล้วจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน” ซึ่งเป็นลักษณะของคนไม่มีสำจะอยู่ในจิตใจ เป็นบุคคลที่ไร้ค่า เป็นบุคคลที่สังคมไม่ปรารถนาให้มีอยู่ในหมู่คณะของตน

ความหมายของความตรง คำว่า “ตรง” หมายถึงความซื่อตรง ความไม่คดโกง ตรงกันข้ามกับคำว่า “คด” เพราะว่าถ้ามันคด มันก็ไม่ตรง ถ้ามันตรง มันก็ไม่คด

ลักษณะของคนตรงกับคนคด ธรรมดาคนเราทั้งหลาย ถึงแม้จะเป็นพี่ร่วมท้องน้องร่วมไส้คลานตามกันออกมาก็ตาม ถ้าลงได้เป็นคนคดเสียแล้ว ก็เข้ากันไม่ได้สนิท คนคดนั้นยอมเข้ากับใครไม่ได้ ไม่มีใครอยากคบหาสมาคมด้วย คนเราถ้าลงได้คดเสียแล้ว หาแผ่นดินอยู่ยาก เข้าทำงานที่ไหนก็เข้ากับ

เขาไม่ได้สนิท ทำให้งานของเราวนเร เพราะตัวเองคิด ถ้าคนคิด ๆ หน่อย ๆ ก็พอจะตัดได้ โดยส่ง
ตัวเข้าโรงตัดสันดานคือเวียนจำ ถ้าคนน้อยก็ใช้เวลาตัดน้อย สัก ๓ เดือน ๖ เดือน ถ้าคนมากหน่อย
ก็ต้องใช้เวลาตัดมากหน่อยสัก ๑ ปี ๕ ปี ๑๐ ปี ๒๐ ปี หรือตลอดชีวิต ถ้าถึงกับคนในช่องอในกระดูก
ไม่มีทางจะตัดได้ต่อไปแล้ว ก็ถึงกับต้องยุบสภาพความเป็นเสียเลย คือประหารชีวิตเสียเลยทีเดียว

ความจริง คนคนนั้นไม่มีทางจะนำไปใช้ให้ทำประโยชน์อะไรได้ แม้แต่ในพวกโจรด้วย
กันมันก็ฆ่าโจรที่คิดคดทรยศต่อพวกเดียวกัน มีคำโบราณกล่าวไว้ว่า “รักคนดีกว่ารักหมา แต่ถ้าคนรัก
ไม่เข้าท่า (คือคนคด คนคิดทรยศ) อย่างนี้ รักหมาก็ยังดีกว่าคน”

ธรรมชาติคนตรงนั้นมีลักษณะเป็นคนซื่อตรง ไม่คดโกงเป็นคนคงเส้นคงวา เป็นคนมี
ปรกติ พูดอย่างไรก็ทำได้เช่นนั้น คิดอย่างไรก็พูดเช่นนั้น เป็นคนปากกับใจตรงกัน เป็นคนตรงไป
ตรงมา ไม่มีความลบลมคมใน ตัวอย่างเช่น คนที่เป็นสามีภรรยา ถ้าเป็นคนตรง คือ เป็นคนซื่อ
ตรงต่อกัน ต่างก็จะเป็นคนเปิดเผยต่อกันมีเรื่องอะไรก็บอกให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ ปรึกษาหารือกันไม่ปิดบัง
อำพรางกัน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบำเพ็ญตนเป็นคนมีเรื่องลับไม่ยอมบอกให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้พยายามปกปิด
ซ่อนเร้นโดยประการต่าง ๆ อย่างนี้เป็นลักษณะของคนคิดคดทรยศ คิดไม่ซื่อตรง คิดจะนอกใจกัน
ผลที่สุดก็บ้านแตกสาแหรกขาดต้องหย่าร้างกัน

ความหมายของความแท้ คำว่า “แท้” มีความหมายว่าจริง ไม่เทียม ไม่ปลอม ไม่เก้ คือ
แท้จริง ไม่แปรผัน ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่แปลกปลอม กล่าวคือถ้าเป็นของแท้ก็ไม่ใช่ของปลอม ไม่ใช่
ของเทียม ไม่ใช่ของเก้ ถ้าเป็นของเทียม เป็นของปลอม เป็นของเก้ ก็ไม่ใช่ของแท้ ไม่ใช่ของ
จริง นั่นเอง

ความต่างกันระหว่างของแท้กับของเทียม ธรรมชาติของแท้ย่อมเป็นของที่มีค่า มีราคา ย่อมใช้
การได้คือสมที่มันเป็น เช่น เงินแท้ ก็ใช้ซื้อของได้ตามราคาของมัน ย่อมเป็นของที่คนเราต้องการมี
ไว้เป็นสมบัติของตนส่วนของเทียม ของปลอม ของเก้ เป็นของที่ไม่มีค่า ย่อมใช้การไม่ได้สมกับที่มัน
เป็นเงินปลอม เงินเก้ ย่อมใช้ซื้อของไม่ได้ตามราคาของมันนั่นใด

ธรรมชาติคนเราทั้งหลายก็เหมือนกัน ก็มีคนแท้และคนเก้ กล่าวคือคนแท้คือ คนที่มี
สัจจะความจริงในจิตใจเป็นอะไรก็เป็นอย่างแท้จริง คือสามารถที่จะทำงานได้จริงสมกับที่เป็น เช่น เป็น
คฤหัสถ์ก็ทำมาหากิน สามารถตั้งตัวเป็นหลักฐานได้จริง เป็นพระสงฆ์ก็ปฏิบัติสิกขาบท วินัยได้สมกับ

ความเป็นพระได้จริง เป็นทหารก็สามารถรบทัพจับศึกได้สมกับที่เป็นทหาร เป็นตำรวจ ก็สามารถปราบปรามโจรผู้ร้ายได้สมกับที่เป็นตำรวจ เป็นต้น รวมความว่า ใครจะเป็นอะไรก็ตามก็ปฏิบัติหน้าที่ได้สมกับที่ตัวเป็น เช่น เป็นพ่อเป็นแม่ เป็นลูก เป็นครู เป็นศิษย์ และเป็นอย่างอื่น ๆ ทุกอย่าง เมื่อเป็นอะไรแล้วก็ต้องทำหน้าที่นั้น ๆ ให้ได้สมกับที่ตัวเป็น อย่างนี้เรียกว่า “เป็นแท้” คือ “เป็นได้อย่างแท้จริง เป็นได้อย่างแน่แท้”

คนมีชื่อเสียงเพราะสัจจะความจริง ความจริงคนเราจะเป็นคนมีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขวัญของคนทั้งหลายในสังคมก็เพราะเป็นคนมีสัจจะ ความจริงประจำอยู่ในจิตใจ เป็นคนพูดจริงเป็นคนทำจริง สมด้วยพระบาลีพุทธภาษิตว่า “สัจเจน กิตฺติ ปปฺโปติ” แปลว่า “บุคคลย่อมได้เกียรติคือชื่อเสียงเพราะสัจจะความจริง” ดังนี้ โดยนัยตรงกันข้ามบุคคลที่ไร้เกียรติ คือ บุคคลที่ไม่มีสัจจะ ไม่มีความจริงใจเป็นคนพูดไม่จริงทำไม่จริง

สัจจะความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย คำว่า “สัจจะ ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย” นั้นมีความหมายว่า สัจจะความจริงนี้ย่อมอยู่ในความนิยม อยู่ในความต้องการปรารถนาของคนเราตลอดมาและตลอดไปทุกยุคทุกสมัย ย่อมไม่เสื่อมคลายสูญหายไปจากความนิยมของชาวโลก อย่างนี้ชื่อว่า “ไม่ตาย” สมด้วยพระบาลีว่า “สจฺจํ เว อมตา วาจา” แปลว่า “คำสัตย์แลเป็นวาจาไม่ตาย” ดังนี้ แต่คนพูดความจริงนั้นถ้าไม่ถูกกาลเทศะและบุคคลแล้ว ย่อมตายเสียมากต่อมาก ดังคำพังเพยว่า “ปลาหมอตายเพราะปาก”

ธรรมชาติคนเราทุกคนย่อมต้องการสัจจะความจริงด้วยกันทั้งนั้น โดยที่สุกแต่แก่คนที่ชอบพูดโกหกหลอกลวงบุคคลอื่นเป็นปรกติวิสัย ก็ต้องการให้คนอื่นพูดความจริงกับตน คนเราแต่ละคนล้วนอยากให้คนอื่นซื่อสัตย์ต่อตน แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยไม่ซื่อสัตย์ต่อคนอื่น เป็นคนชอบแต่รับ แต่เป็นคนไม่ชอบให้

ความสำคัญของสัจจะ ในการอยู่ครองเรือนของสามีภรรยา นั้น ถึงจะจนทรัพย์ ขาดเงิน ขาดทอง ขาดข้าว ขาดของ ขาดโน่น ขาดนี่ ก็ยังไม่ถึงกับทำให้เกิดบ้านแตกสาแหรกขาด ยังอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวได้ มีอยู่สิ่งหนึ่งถ้าไม่มีอยู่ในครอบครัวใดแล้ว ครอบครัวนั้นจะตั้งอยู่ต่อไปไม่ได้เลย สิ่งนั้นคือ สัจจะความซื่อสัตย์ต่อกัน สัจจะเป็นคุณสมบัติที่มีค่าสูงที่สุดสำหรับชีวิตสมรสของบุคคลทุกประเภท ไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร

ความจริงคนเราจะเสียสัจย์ในเรื่องอะไร ๆ บ้างก็ไม่ร้ายแรงเท่าเสียสัจย์ในเรื่องความรัก คือความนอกใจกัน กล่าวคือ การที่ผัวนอกใจเมียคือการมีเมียน้อง เป็นความผิดสถานหนักสำหรับชาย ความผิดฐานให้เงินเปลือง ฐานกินเหล้าหยาเป ฐานขโมยเงินเมียใช้ และความผิดอื่น ๆ ฝ่ายภรรยา มักจะตัดสินยกฟ้องให้ได้ทั้งนั้น ในเมื่อฝ่ายจำเลยยอมรับสารภาพโดยดี มีความผิดอยู่สถานเดียวเท่านั้น ที่ไม่มีการยกฟ้องไม่มีการให้อภัยโทษ คือความผิดฐานมีเมียน้อย แม้ฝ่ายภรรยาที่เหมือนกัน ความผิดมหันต์โทษสำหรับหญิงคือ การนอกใจผัวนั่นเอง

๖. สัจจะที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม คำว่า “ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม” นั้น มีความหมายว่า “การรักษาความสัจ และการรักษาความจริงใจต่อตัวเอง” จะต้องนำไปใช้เฉพาะเรื่องที่เป็นประโยชน์ (เป็นอัตถะ) และเป็นธรรมเท่านั้น

คำว่า “เป็นประโยชน์ (เป็นอัตถะ)” นั้น หมายถึง อัตถะคือประโยชน์ ๓ ประการ ได้แก่

๑. ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ได้แก่ ลาภ ยศสรรเสริญ สุข
๒. สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ภายนอก ได้แก่ บุญบารมี ธรรมหรืออริยทรัพย์

๓. ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยอด ได้แก่ ความหมดสิ้นอาสวกิเลส

คำว่า “เป็นธรรม” นั้น หมายถึงเป็นความถูกต้องเป็นคุณุติธรรม เป็นความดีงามไม่เป็นเหตุก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

ความประพฤติปฏิบัติของคนเรามี ๔ ประเภท

๑. เป็นอัตถะและเป็นธรรม เช่น การตั้งใจทำมาหากินซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตน และอาชีพนั้นเป็นสัมมาอาชีพะหาเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ อย่างนี้ชื่อว่า ความประพฤติปฏิบัตินั้น เป็นอัตถะและเป็นธรรม

๒. เป็นอัตถะแต่ไม่เป็นธรรม เช่น การตั้งใจทำมาหากินในทางทุจริต มีการลักขโมยเขา ปล้นเขา เป็นอย่างนี้ชื่อว่า ความประพฤติปฏิบัตินั้นเป็นอัตถะ แต่ไม่เป็นธรรม เพราะตัวเองได้ประโยชน์แต่จะเป็นเหตุก่อความทุกข์เดือดร้อนให้เกิดแก่คนอื่น

๓. ไม่เป็นอสังขและไม่เป็นธรรม เช่น ความประ-พฤติเป็นนักเลงสุรา นักเลงหัวไม้ เป็นต้น อย่างนี้ชื่อว่า ความประพฤตินั้นไม่เป็นอสังขและไม่เป็นธรรม เพราะไม่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ด้วย เป็นเหตุก่อความเดือดร้อนให้เกิดแก่ตนเองด้วย เป็นเหตุก่อความเดือดร้อนให้เกิดแก่คนอื่นอีกด้วย

๔. ไม่เป็นอสังขแต่เป็นธรรม เช่นการทำความหากินในทางสุจริต แต่ทำไม่ถูกกาลเทศะและบุคคลอย่างนี้ชื่อว่า ความประพฤตินั้นไม่เป็นอสังข แต่เป็นธรรม เพราะการกระทำนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่ตน แต่การกระทำอย่างนั้นไม่ผิดธรรม

คุณธรรมประการที่สอง คือ “การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีนั้น” คุณธรรมประการที่สองนี้แยกออกได้เป็น ๔ ตอน

๑. การรู้จักข่มใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจนั้น
๒. การรู้จักข่มใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความดีนั้น
๓. การรู้จักฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจนั้น
๔. การรู้จักฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความดีนั้น

ความหมายของทมะ ทมะ การข่มใจ หมายถึง การบังคับใจ การยับยั้งใจ การฝึกตัวเอง การปรับปรุงตัวเองให้เหมาะสมกับภาวะและฐานะของตน การอดออมถนอมน้ำใจกัน การไม่ปล่อยใจไปตามอารมณ์ มีลักษณะที่จะประพฤติปฏิบัติ ๓ ประการ คือ

๑. การรู้จักข่มใจ
๒. การรู้จักฝึกใจ
๓. การรู้จักหยุดใจ

การรู้จักข่มใจ การรู้จักข่มใจ หมายถึง การรู้จักบังคับตนเองไม่ให้โลภอยากได้ในทางทุจริตผิดศีลธรรมในเรื่องที่เขี้ยววนชวนให้เกิดความโลภ ไม่ให้โกรธหรือคิดอาฆาตพยาบาทจองเวร ในเรื่องที่ก่อกวนชวนให้เกิดความโกรธ อาฆาตพยาบาทจองเวร ไม่ให้หลงมกมายในเรื่องที่ชวนให้เกิดความหลงมกมาย

ธรรมดาคคนที่มัทมะ ความข่มใจเป็นคุณธรรมประจำใจย่อมเป็นคนเก็บอารมณ์เก่ง คือเป็นคนไม่แสดงอาการผิดปรกติให้ปรากฏออกมาจนหน้าเป็นคณมีปรกติเก็บน้ำ (ใจ) ชุ่นไว้ข้างใน น้ำน้ำ (ใจ) ไสออกมาใช้ข้างนอกเสมอ

การรู้จักผิดใจ การรู้จักผิดใจ หมายถึง การรู้จักผิดผ่อนปรนตัวเองรู้จักผิดตัวผิดใจ ปรับปรุงแก้ไขตัวเองให้เหมาะสมกับภาวะและฐานะของตน ดังคำพังเพยว่า “คนดีชอบแก้ไข คนจัญไรชอบแก้ตัว” การผิดใจนี้เพื่อความมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ

๑. เพื่อทำให้เหมาะสม

๒ เพื่อทำให้สามารถ

เพื่อทำให้เหมาะสม หมายความว่า การทำตัวให้เหมาะสมกับภาวะและฐานะของตนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น สมัยตนเป็นคนโสด เป็นคนชอบเที่ยวเตร่ ครั้นแต่งงานแล้ว ก็ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแก้ไขนิสัยตัวเองให้เป็นคนรู่อยู่กับเขารู่เฝ้ากับเรือน เป็นคนห่วงบ้านเรือน เอาใจใส่ในครอบครัว เมื่อสมัยเป็นโสดรักผิดชอบชีวิตของตนคนเดียว มักถือตนเองเป็นใหญ่มักทำอะไรตามใจตัว ครั้นแต่งงานแล้วจะต้องรู้จักถ่อมตนอ่อนน้อมน้ำใจกัน ไม่ทำอะไรตามใจตัว เพราะการทำอะไรตามใจตัวนั้น มักเป็นไปในทางเสียมากกว่าในทางดี มีคำพังเพยว่า “ผู้หญิงที่น่าเกลียดคือ ผู้หญิงที่ตามใจตัว ผู้ชายที่น่ากลัวคือ ผู้ชายที่ไม่เกรงใจคนอื่น” การทำตัวให้เหมาะสมนั้น เมื่อกล่าวโดยสรุปได้แก่ การแสดงบทบาทให้เหมาะสมกับภาวะที่ตัวเป็นหรือการแสดงให้สมบทบาทที่เป็นอยู่

เพื่อให้สามารถ หมายความว่า การผิดตัวให้สามารถทำงานต่างๆ ตามหน้าที่ คือ การหักทำให้เป็น เพราะการที่คนเราไม่สามารถทำงานอะไร เป็นคนทำงานไม่เป็นนั้น เป็นอันตรายแก่ตัวเองและเป็นภัยแก่ครอบครัวและสังคมเป็นอย่างยิ่ง มีคำพังเพยว่า “คนที่ทำอะไรไม่เป็นนั้น มีสิ่งที่เขาทำได้ดีที่สุดอยู่อย่างหนึ่งคือ การทำความหนักใจแก่คนอื่น”

การรู้จักหยุดใจ การรู้จักหยุดใจ หมายถึง การรู้จักยับยั้งตนเองไม่ให้ถลาลงไปสู่ความชั่ว ความผิด ความเสียหาย ความจริงคุณธรรมข้อดีจะความจริงใจนั้น คือ “ความเร็ว” ของคนเรา ถ้าใครมีสติจะความจริงใจมันคงจะทำอะไรก็ทำจริง จึงถึงจุดหมายได้เร็ว ส่วนคุณธรรมข้อดีการข่มใจนี้ คือ “ความหยุด” ของคนเรา

เปรียบเหมือนรถยนต์ที่มีราคาแพงนั้น มีลักษณะดีเด่น ๒ ประการคือ ความเร็วดี ๑ ความหยุดคือสามารถเบรคให้หยุดได้ตั้งใจดี ๑ เพราะธุรกิจของคนเราพึ่งอาศัยความเร็วของรถยนต์ แต่ชีวิตของคนเราฝากไว้กับความหยุดคือ เบรคดีของรถยนต์ชนิด

คนเราทั้งหลายก็เหมือนกัน อาศัยคุณธรรมข้อสี่จะความจริงใจ จึงทำให้ความคิอ่านทำมาหากินได้สำเร็จรวดเร็ว แต่ครั้นถล่ำถวลงไปสู่ความชั่ว ความเสียหาย ก็ต้องอาศัยคุณธรรมข้อหะ ความหยุดใจ^๕ต้องหยุดเป็น ต้องยังตัวยังใจได้ก็จึงจะเป็นคนดีอย่างแท้จริง

ธรรมาคคนที่มึคุณธรรมข้อหะ ความหยุดประจำใจพอตนเองจะก้าวถล่ำลงไปสู่ทางผิด ก็ยังยังตัวไว้ได้ก่อนที่จะสายเกินไป เช่น ใจคิถอยากจะค่า ก็ยังปากไว้ไม่ค่า ใจคิถอยากจะโต้เถียง ผู้หลักผู้ใหญ่ ก็ยังใจไว้ไม่โต้เถียง ใจอยากจะตบอยากจะตีอยากจะเตะอยากจะต่อย ก็ยังใจไว้ไม่ทำ อย่างนั้น ในขณะที่เกิดความโกรธ มีคำพังเพยโบราณสอนไว้ว่า “ให้ยับหนึ่งถึงสิบเสียก่อน” อย่างนั้นคือ วัธิปฏิบัติเพื่อข่มใจให้เป็นคนหยุดเป็น ประการหนึ่ง

ส่วนคนที่ไม่มีคุณธรรมข้อหะ เป็นประจำใจนั้น มักเป็นคนประเภทชอบทำอะไรตามใจตัว เป็นชอบพูดแบบขวานผ่าซาก พูดไม่เข้าหูคน เป็นคนประเภทปากไม่มีหูพูด ปากมอม ปากเหม็น ปากมั่ว ปากหมา ปากมหาบัณฑิต เป็นคนประเภทเบรคเสีย เบรคแตก เหล่านนี้เป็นต้น

ความต่างกันระหว่างการข่มใจกับการฝึกใจ การข่มใจนั้นหมายถึง เมื่อมีอะไรที่เป็นอกุศลเกิดขึ้นครอบงำจิตใจของเรา ขวางกั้นจิตของเราไม่ให้กระทำความดี เราข่มใจของเราไว้ได้แล้วกระทำความดีตามความจริงใจของเรา เราสามารถข่มใจของเราได้ ถ้าเราข่มใจไม่ได้ เราจะทำความดีอะไรไม่ได้ เช่น ถ้าความเกียจคร้านมันครอบงำจิตใจของเราอยู่ตลอดเวลา เราจะทำความดีอะไรไม่ได้จริง ๆ ไม่ว่าจะชาวบ้านหรือชาววัดก็เหมือนกัน

การฝึกใจนั้นหมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตของเราให้ดำเนินไปในทางที่ดีที่ชอบ และ การทำจิตของเราให้มีพลังเข้มแข็ง

วัธิการฝึกจิตมี ๒ วัธิ

๑. โยนิโสมนสิการ คือ การพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตัวเราโดยอุบายอันแบบคาย ด้วยวัธิการเทียบเคียงในระหว่างบาปกับบุญ ในระหว่างคุณกับโทษ ในระหว่างประโยชน์กับมิใช่ประโยชน์ ในระหว่างได้กับเสีย เช่น พิจารณาว่า ใจความโกรธนี้เมื่อมันเกิดขึ้นในจิตใจของเรา มันจะให้อะไรเราบ้าง ถ้ามันไม่มีเราจะได้อะไรบ้าง เมื่อพิจารณาเทียบเคียงดู โดยแบบคายแล้วจะ

เกิดความรู้นั้นมา แต่ความรู้ที่เกิดขึ้นในเบื้องต้นมักจะรู้ไม่กระจ่างนัก การปฏิบัติอย่างนี้เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะฝึกใจตัวเอง อันเป็นการยกระดับจิตใจของเราให้สูงขึ้น

๒. สมถภาวนา หรือ สมถกัมมัฏฐาน หมายถึง สมถภาวนา นั้นเอง ตามปกติของคนเรานี้ย่อมมีปรัญญฐานกิเลสอยู่ในจิตใจด้วยกันทุกคน แต่ปรัญญฐานกิเลสเหล่านั้นยังไม่พุ่งขึ้นมา เพราะยังไม่ถูกรบกวน การเจริญสมถภาวนา หรือการเจริญสมาธิภาวนานี้ มีอานิสงส์คือ จะเกิดญาณความรู้ชนิดหนึ่งอันเป็นความรู้ตามความเป็นจริง ดังพระบาลีพุทธภาษิตว่า “สมาหิโต ยถากุตฺติ ปชานาติ” แปลความว่า “ผู้มีจิตตั้งมั่นแล้ว (คือเป็นสมาธิแล้ว) ย่อมรู้ตามความเป็นจริง” ดังนั้น ก็แล ญาณคือความรู้ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการเจริญสมาธิภาวนานี้ ไม่ใช่เรื่องมรรคผลเป็นเพียงความรู้ธรรมดาสามัญนี้เอง แต่เป็นการฝึกจิตใจให้มีพลังแรงขึ้นกว่าคนปกติธรรมดาทั่วไป

ความต่างกันระหว่างความสัจกับความดี ความสัจนั้น เป็นคุณธรรมที่เป็นความดีอยู่ในวงจำกัดอยู่ในวงแคบ

ความดีนั้น หมายถึงสิ่งที่เป็นคุณเป็นประโยชน์ทั้งหลายนอกจากความสัจแล้วล้วนเป็นความดีทั้งสิ้น ความดีเป็นคุณธรรมไม่จำกัด

คุณธรรมประการที่สาม คือ “การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติกว้างความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด”

คุณธรรมประการที่สามนี้แยกออกได้เป็น ๖ ตอน

๑. การอดทนที่จะไม่ประพฤติกว้างความสัจ ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
๒. การอดทนที่จะไม่ประพฤติกว้างความสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
๓. การอดกลั้นที่จะไม่ประพฤติกว้างความสัจ ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
๔. การอดกลั้นที่จะไม่ประพฤติกว้างความสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
๕. การอดออมที่จะไม่ประพฤติกว้างความสัจ ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
๖. การอดออมที่จะไม่ประพฤติกว้างความสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ความหมายของขันติ ขันติ ความอดทนนี้ หมายถึง ความอดทนต่อฝ่ายที่ไม่ดี เพื่อยืนหยัดอยู่ในทางดีให้ได้มีลักษณะ ๒ อย่าง คือ

๑. อุตทนเพื่อให้พ้นจากสภาพที่เลว และ
๒. อุตทนเพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพที่ดี

ขั้นต้น ความอุตทนนี้ มิใช่หมายความว่า ใครตกอยู่ในสภาพอย่างไรก็ต้องทนอยู่ในสภาพเดิมอย่างนั้น ไม่พยายามดิ้นรนชวนชวาย เช่น คนยากจนแล้วก็ทนอยู่ในความยากจนนั้น ไม่พยายามชวนชวายหาทรัพย์ หรือคนเกียจคร้าน งานการไม่ทำ แม้จะถูกคนอื่นโขกสับอย่างไรก็ตามเอา หรือตัวเป็นโจรแล้วก็ทนเป็นอยู่เรื่อยไป ความอุตทนอย่างนี้ไม่ใช่ลักษณะของขั้นศีลธรรม แต่เป็นลักษณะของ “คนค้อค้ำ” หรือ “ความตายค้ำ” หรือ จะถูกใครด่าประจานอย่างไรก็ไม่รู้สึกกระดากอาย ไม่รู้หนาว ไม่รู้ร้อน ความอุตทนอย่างนี้เป็นลักษณะของคน “หน้าค้ำ”

ลักษณะของขั้นศีลธรรม ความรู้สำนึกถึงเหตุผลฝักชอบชั่วดี บาปบุญคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ ซึ่งเกิดขึ้นกับใจตัวเองแล้วระงับยับยั้งความเดือดดาลแห่งจิตลงเสียได้ หรือขับไล่อารมณ์ฝ่ายต่ำให้ออกไปจากจิตใจของตนเสียได้อย่างนี้แหละ คือขั้นศีลธรรม ความอุตทนอย่างแท้จริง

ขั้นศีลธรรมแยกออกเป็น ๓ ประเภท

๑. อุตทนต่อความลำบากตรากตรำ
๒. อุตทนต่อทุกขเวทนา
๓. อุตทนต่อความเจ็บใจ

อานิสงส์แห่งขั้นศีลธรรม ๓ ประเภท

๑. อุตทนต่อความลำบากตรากตรำ เป็นเหตุให้ทำงานสำเร็จ
๒. อุตทนต่อทุกขเวทนา (ความป่วยไข้) เป็นเหตุให้ไม่เสียดสีสัมปชัญญะ
๓. อุตทนต่อความเจ็บใจ เป็นเหตุไม่ให้อะไรพลาดพลั้งด้วยกำลังโทสะ

ขั้นศีลธรรมแยกออกเป็น ๓ ประเภท (อีกนัยหนึ่ง)

๑. อุตทนต่อความลำบาก หมายถึง อุตทนต่อความป่วยไข้
๒. อุตทนต่อความตรากตรำ หมายถึง อุตทนต่อความหนาว ความร้อน เป็นต้น

ในการทำงาน

๓. อุตทนต่อความเจ็บใจ หมายถึง อุตทนต่ออำนาจโทสะ

ขันติธรรมแยกออกเป็น ๓ ประเภท (อีกนัยหนึ่ง)

๑. อุตทนต่อความลำบาก
๒. อุตทนต่อความตรากตรำ
๓. อุตทนต่ออำนาจกิเลส คือ อุตทนต่ออำนาจกิเลสโลภะ โทสะ โมหะ

ลักษณะของขันติธรรม ๓ ประเภท

๑. คำว่า “อุตทน” หมายถึง อุตทนต่อความลำบาก และอุตทนต่อความตรากตรำ
๒. คำว่า “อดกลั้น” หมายถึง อุตทนต่อความเจ็บใจที่เกิดจากอำนาจกิเลสตระกูล

โทสะ

๓. คำว่า “อดออม” หมายถึง อุตทนต่ออำนาจกิเลสตระกูลโลภะและตระกูลโมหะ

เช่น คนยากจนเห็นคนร่ำรวยเขามีการกินอยู่ดี เกิดมีความอยากจะเป็นอย่างเขาบ้าง เมื่อไม่มีเงินก็มักจะใช้วิธี ๒ อย่างนี้คือ

๑. กู้หนี้ยืมสินเขามา
๒. การลักขโมยหรือปล้นเขามา

ความต่างกันระหว่างความสัจกับความสุจริต คำว่า “ความสัจ” นั้นเป็นคุณธรรมที่เป็นความดี อยู่ในวงจำกัดเป็นส่วนหนึ่งของสุจริต

คำว่า “ความสุจริต” นั้น หมายถึง กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ คือ กายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ มโนสุจริต ๓

คำว่า “ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต” นั้น ทรงมุ่งหมายว่า เพราะเหตุที่คนเราไม่มีขันติธรรม ไม่รู้จักอดทน ไม่รู้จักอดกลั้น และไม่รู้จักอดออม จึงประพฤติล่วงละเมิดความสัจและสุจริต โดยประการต่างๆ เช่น อยากได้ อยากมี ให้เหมือนกับคนที่เขามี เขาได้อย่างร้ายที่สุด ถ้าหาวิธีเรียนลัด (วิธีรวเร็ว) ก็ต้องทำการคอร์ปชั่น หรือโกงเขา

คำว่า “ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด” นั้น ทรงปิดทางอังกิเลสเสีย เพราะคนส่วนมากมักอ้างความจำเป็นที่จะต้องประพฤติล่วงความสัจและความสุจริต ดังมีเรื่องเล่าว่า ณ วัดแห่งหนึ่ง

มีผู้รับบริจาคเงินบำรุงค่าไฟฟ้าและน้ำประปาตั้งไว้ โดยเขียนไว้ที่ต้นว่า “จงเห็นแก่พระศาสนา”
มีคนที่จับทเจ้ากลอนคนหนึ่ง มันขโมยเอาเงินในตู้ไปหมด แล้วเขียนหนังสือไว้ว่า “ใครเลยจะ
ยอมอดตาย มันก็ต้องชวนขวยเลี้ยงอาตมา” อย่างนี้เป็นกรอ้างเลศเพื่อตัวเอง โดยอ้างเอาความยาก
จนเป็นความจำเป็น เป็นการไม่ถูกต้อง ถ้าเกิดมาจนก็ต้องแก้ความจนในทางที่ถูกต้อง ด้วยความขยัน
หมั่นเพียรประกอบสัมมาอาชีพะ ไม่ใช่แก้ความจนในทางผิดศีลธรรมอย่างนี้

คุณธรรมประการที่สี่ คือ “การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อย
ของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง”

คุณธรรมประการที่สี่นี้แยกออกได้เป็น ๓ ตอน

๑. การรู้จักละวางความชั่ว

๒. การรู้จักละวางความทุจริต และ

๓. การรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

ความหมายของจาคะ จาคะ หมายถึง การตัดใจไม่ห่วงใยในของนั้น ๆ และการละทิ้งสิ่งที่เป็นข้อ
คิดต่อความจริงใจ คือการละทิ้งอารมณ์ที่มารบกวนใจทำให้เสียความจริงใจ

จาคะการเสียสละมี ๒ ลักษณะ

๑. เสียสละวัตถุ

๒. เสียสละอารมณ์

การเสียสละวัตถุ การเสียสละวัตถุ หมายถึง การเสียสละวัตถุสิ่งของต่าง ๆ กล่าวคือ ธรรมดาคณ
เราที่อยู่ในสังคมจะต้องเป็นคนรู้จักเสียสละ ในคราวที่ควรเสียสละ จะต้องเป็นคนรู้จักสละให้ปันสิ่งของ ๆ
ตน แก่คนที่ควรให้ปัน ซึ่งเป็นการแสดงน้ำใจเพื่อผูกมิตรไมตรี เป็นต้น เพราะมีคำพังเพยว่า
“บริวารมา เพราะน้ำใจมี บริวารหนี เพราะน้ำใจลด บริวารหมด เพราะน้ำใจแห้ง”

หลักเกณฑ์การเสียสละ ตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ประมวลสมบัติของมนุษย์แต่ละคนเรียง
ตามลำดับคุณค่าอันพึงสงวนจากน้อยไปหาดีมาก จากมีค่าน้อยไปหาดีค่ามาก สอนหลักเกณฑ์การ
เสียสละไว้ดังต่อไปนี้

๑. พึงสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ

๒. พึงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต และ

๓. พึงสละทรัพย์ อวัยวะ และแม้ชีวิตเพื่อรักษาธรรมะ

สรุปความว่า ในทางปฏิบัติที่นิยมประพฤติสืบต่อกันมาแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบันนี้ คือ การเสียสละของเล็กน้อยและมีค่าน้อย เพื่อแลกเอาของดีมากและมีค่ามาก ซึ่งเป็นวิธีการที่ถูกต้องและ นักปราชญ์สรรเสริญ

การเสียสละอารมณ์ จาคะ การเสียสละอารมณ์ หมายถึงการปลดปล่อยอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา ที่เกิดจากการกระทำล่วงเกินของคนอื่น ทำให้เกิดความขัดใจ ความไม่พอใจ ความไม่ถูกใจ ความไม่ชอบใจ ให้หลุดพ้นไปจากจิตใจของเราเสียนั่นเอง เป็นการชำระล้างมลทินจิตใจของเราให้สะอาด ปลอดโปร่งแจ่มใส ทำให้เกิดความสุขใจในชีวิตประจำวัน

การอาบน้ำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนที่ทำงานคลุกคลีอยู่กับของสกปรก ฉันทใด จาคะ การเสียสละอารมณ์เช่นข่องหมองใจก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนเราที่ใช้ชีวิตเกือกกกล้วยอยู่กับความ สับสนวุ่นวายของโลกตลอดเวลา ฉันทนั้น

อารมณ์ที่เกิดจากความขัดใจ ความไม่พอใจ ความไม่ถูกใจ ความไม่ชอบใจ จัดเป็น “อารมณ์เสีย อารมณ์เน่า” เป็นอารมณ์ที่เป็นพิษเป็นภัยแก่จิตใจของคนเรา การเก็บอารมณ์เสีย อารมณ์เน่าไว้มาก ๆ ย่อมทำให้จิตใจเช่นมัวเศร้าหมอง คนเราลงได้มีอารมณ์เสีย อารมณ์เน่าหมักหมม อยู่ในจิตใจแล้ว ไม่ว่าจะเกิดเรื่องอะไรขึ้นมันก็พลอยเสียไปหมด

คนที่เก็บอารมณ์เน่าเสียไว้ นิยมเรียกกันว่า “คนลมเสีย” เมื่อลมเสียแล้ว เห็นอะไรมัน ขวางนัยน์ตาไปหมด การที่คนเราสั่งสมอารมณ์เน่าเสียไว้มาก ๆ นั้น ทำให้จิตของคนเราหย่อนสมรรถภาพลงอย่างเห็นได้ชัดทีเดียว ถ้าลมเสีย การจะทำ จะพูด จะคิดอะไร ก็เสียไปหมด ทำให้เสียคุณภาพของความเป็นคนดี ดังคำพังเพยว่า

“คนใจดี ทำให้กลายเป็น คนใจกำ

คนใจสูง ,, คนใจต่ำ

คนใจงาม ,, คนใจง่าย

คนไว้ใจได้ ,, คนโลเล

คนมีเสน่ห์ ,, คนน่ารัง

คนพูดน่าฟัง ,, คนพูดไม่เข้าหูคน”

วิธีการลดอารมณ์เน่าเสีย

๑. การตีราคาอารมณ์ และ

๒. การจัดแยกประเภทอารมณ์

การตีราคาอารมณ์ หมายความว่า เมื่ออารมณ์ร้าย ๆ มากกระทบ ให้รีบทำลายความสำคัญของมันเสียก่อนที่มันจะเล่นงานเรา เช่น ในกรณีถูกเขาคำ พอได้ยินคำคำ แทนที่เราจะคิดว่า “มันคำเจ็บแสบเหลือเกิน” เราก็คิดเสียว่า “เรื่องเล็ก, นิดหน่อย, ไม่สำคัญ, เท่านั้นเอง, ขออภัยกันมานานกว่า” หรือคิดเสียว่า “มันไม่สบาย” คือ “ไอ้หมอนั้นมันไม่สบาย” หรือ “อีกคนนั้นมันไม่สบาย” อย่างนี้เป็นต้น เราไม่ยอมรับรู้เสีย มันก็สิ้นเรื่อง

การจัดแยกประเภทอารมณ์ หมายความว่า ตามปรกติอารมณ์ที่มากกระทบเรานั้นมันต่างกรรมต่างวาระกัน ต่างเรื่องต่างราวกัน ถ้าเราเก็บเอาอารมณ์เหล่านั้นมารวมกันเข้า มันก็กลายเป็นเรื่องใหญ่หนักเกินกว่ากำลังที่เราจะแบกไว้ได้ เราจะทิ้งมัน ก็กลายเป็นเรื่องยาก เป็นเรื่องใหญ่เกินความสามารถ เปรียบเหมือนการปล่อยให้ศัตรูเข้ามาในบ้านที่ละคนสองคนครั้นนานเข้า ศัตรูมันเกิดรวมกันเป็นร้อยเป็นพันคน แล้วเราจะไล่มันออกไปได้อย่างไร

เพราะฉะนั้น เราจะต้องคิดแยกประเภทอารมณ์เหล่านั้นออกจากกันเสีย เช่น เรื่องลูก เรื่องเมีย เรื่องมิตร เรื่องเงิน เป็นต้น จัดแยกไว้เป็นเรื่อง ๆ เรียกว่า แยกสำนวนคดีออกไว้ มันสะดวกแก่การพิจารณาคดีไหนพอจะยกฟ้องได้ก็ยกฟ้องเสียบ้างมัน ก็จะลดเหลือน้อยลงและ จะหายหมดไปในที่สุด

วิธีการลดอารมณ์เน่าเสียที่ใช้ได้ผลดีมาแล้ว

๑. จงเขียนเรื่องความเจ็บใจ ความแค้นใจต่าง ๆ ทุกอย่างลงให้ละเอียด พร้อมทั้งถ้อยคำคำสาปแช่งทั้งหมดบรรดามีโดยเขียนลงในกระดาษ

๒. จงอ่านข้อความที่เขียนแล้วนั้น โดยอ่านคนเดียวให้มีเสียงพอตัวเองได้ยินชัด อ่านทบทวนให้จบหลาย ๆ เทียว จนจุใจจนหายแค้นใจดีแล้ว จงถวายพระเพลิงคือเผาไฟเสียให้สิ้นทรากร แล้วนำไปลอยน้ำทิ้งเสียในกระแสน้ำไหล

ด้วยวิธีการกระทำอย่างนี้ จะทำให้ความแค้นใจหายไปหมดได้อย่างน่าอัศจรรย์ เคยมีผู้ปฏิบัติได้ผลดีมาแล้ว

ความต่างกันระหว่างทานกับจาคะ คำว่า “ทาน” แปลว่า “การให้” เป็นการให้โดยหวังผลการ
ตอบทาน

คำว่า “จาคะ” แปลว่า “การเสียสละ” เป็นการให้โดยไม่หวังผลการตอบแทน

คำว่า “ทาน” ถ้ามาคู่กับ “จาคะ” ทานหมายถึง การให้วัตถุภายนอก จาคะหมายถึง
การสละสิ่งที่เป็นข้าศึกภายใน ได้แก่ การสละกิเลส จาคะ ถ้ามาศัพท์เดียว ก็หมายความได้ทั้ง ๒ อย่าง
คือหมายถึง การสละวัตถุภายนอกก็ได้ และหมายถึง การสละสิ่งที่เป็นข้าศึกภายใน ได้แก่ การสละกิเลส
ก็ได้

ความต่างกันระหว่างความชั่วมกับความทุจริต คำว่า “ความชั่ว” หมายถึง กิเลสที่ทำให้จิตใจ
เศร้าหมอง ๒ ประเภท คือ

๑. ปริยฐานกิเลส คือ กิเลสที่กลุ่มมรุมจิตใจ ได้แก่ นีวรณธรรม ๕

๒. อนุสัยกิเลส คือ กิเลสที่ละเอียดที่นอนแนบอยู่ในจิตใจมาเป็นเวลานานแล้ว

คำว่า “ทุจริต” หมายถึง กิเลสบาปกรรม หรือ อกุศลบาปกรรม ได้แก่ วิติกมกิเลส
คือ ความชั่วที่เกิดจาก ความประพฤติกว้างละเมิดทางกายและทางวาจา
ความชั่วที่เกิดทางใจล้วนๆ นิยมใช้คำว่า “กิเลสอาสวะ”
ความชั่วที่เกิดทางใจบ้าง ที่เกิดทางกายบ้าง ที่เกิดทางวาจาบ้าง นิยมใช้คำว่า “อกุศล
บาปกรรม”

ส่วนคำว่า “รู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง” นี้
เป็นการเสียสละที่เป็นลักษณะของทาน คือ ลักษณะของคุณธรรมข้อที่ ๔ ในสมรวัสธรรม คือจาคะ
สละให้ปันสิ่งของๆ ตนแก่คนที่ควรให้ปัน

กำหนดการบำเพ็ญกุศลและรายนามเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

นายสวัสดิ์ ลากเจริญ บ.ช.

ณ ศาลาธรรมสังเวช วัดน้ำวน

- วันเสาร์ ที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓ ภรรยา-บุตรธิดา
- วันอาทิตย์ ที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓ อาถวิล-นวลนิตย์ อาละอ อลากเจริญ
- วันจันทร์ ที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓ ลูก ๆ ของอามณา ลากเจริญ
- วันอังคาร ที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓ อุบาสิกา สมปอง เจริญไทยทวี และ
ครอบครัว
- วันพุธ ที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓ นายสว่าง บุบผาชื่น และโรงงาน-
ทอผ้ากรุงเทพ จำกัด เวลา ๒๑.๐๐ น. บรรจุกุศล
- วันศุกร์ ที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓ บำเพ็ญกุศลสัปดาห์ ๗ วัน

รายนามเจ้าภาพวงมาลา
ในการบำเพ็ญกุศลศพ
นายสวัสดิ์ ลากเจริญ บ.ช.

ลมูล ลากเจริญ บุตร ธิดา
สมาคมผู้ปกครอง-ครูโรงเรียนปทุมวิไล
คณะศิษย์เก่าปทุมวิไล
ตระกูลเมตรา
สมปอง เจริญไทยทวี และครอบครัว
คุณกหฬิ แจงเร็ว
สาคร-ทองเย็น ลากเจริญ
สุขุม-แสงจันทร์ ลากเจริญ
ลูกๆ คุณพ่อมณฑา ลากเจริญ
ถวิล-นวลนิตย์ ลากเจริญ และลูกๆ
ประทวน นายแพทย์ไพฑูรย์
สว่าง บุษพาชน บุตร ธิดา
โรงสีบุญวัฒน์
สุชาติพิ ลากเจริญ บุตร ธิดา
พลเรือตรี ดาว เพชรชาติ
พ.ต.ท. สุรินทร์-ดวงเดือน คงดี
สุโข-ประจวบ ลากเจริญ
สมควร-เพียงใจ ลากเจริญ

ละออ ลากเจริญ

สว่าง ลากเจริญ บุตรีธิดา

ผิว - สุมาลย์ ต้นติวณิช

โรงเรียนจักรสมนึกจันทนา

คณะครูโรงเรียนปทุมวิไล

ชาวกระแซง - สามโคก

มณฑล - สมจิตต์ ปรีชาธิรศาสตร์

บุญศรี - สุกนธ์ ผลเพิ่ม

ไทยประดิษฐ์หีบศพปทุมธานี

คณะครูโรงเรียนนันทมนี่บำรุง

โรงเรียนไฟทองศิริ

ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาปทุมธานี

ชวน - ชิน ต้นรัง

โรงพยาบาลปทุมธานี

สมาคมผู้ปกครองโรงเรียนคณะราษฎร

ศิษย์เก่าคณะราษฎร รุ่น ๒๔๕๓

ห.จ.ก. ทรงชัยคำไม้ ปทุมธานี

รัตน์ - วินิจ ทองศิริ

ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี

สมาชิกสภาเทศบาลเมืองปทุมธานี

ครอบครัว จินตกานนท์

บริษัท แสงศิริวนากิจ จำกัด

บริษัท พิษณุโลกทำไม้ จำกัด

โรงเรียนเจ้าศรีพงษ์

ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาพิษณุโลก

โรงเรียนเตรียมการพาณิชย์

ตำรวจ ชัยชนะวงศ์

ชูชีพ หาญสวัสดิ์ ส.ส. ปทุมธานี

วิวรรณ - เกยูรณ์ ตัถยาธิคม

คณะครูโรงเรียนวัดบางเคอ

นางเนย พานิชการ บุตรีธิดา

บริษัทโรงงานทอผ้ากรุงเทพ จำกัด

บริษัท สยามดราฟท์ จำกัด

ประจวบ ชำนิประศาสน์

ทองใบ - สมประสงค์ ผลเพิ่ม

พ.ต.ท. วสันต์ โชคพิชิต และครอบครัว

ฝ่ายธุรการโรงงานทอผ้ากรุงเทพ

แผนกการเงินโรงงานทอผ้ากรุงเทพ

ฝ่ายผลิตโรงงานทอผ้ากรุงเทพ

ฝ่ายบุคคลโรงงานทอผ้ากรุงเทพ

สหภาพแรงงานทอผ้ากรุงเทพ

ปทุมรุ่งเรือง บางเคอ

สมาคมโรงสีข้าวไทย

คุณดุสิต

โรงพยาบาลนนทเวช

คุณศรีจันทร์ วิวิธ

สนอง สมสวย

คุณอนันต์ สงวนนาม

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
กระทรวงพาณิชย์
เลขที่...
วันที่...
เรื่อง...

ขอแจ้งให้ทราบว่า
ตามที่...
ขอเรียนเชิญ...
ขอเชิญ...
ขอเชิญ...
ขอเชิญ...
ขอเชิญ...
ขอเชิญ...
ขอเชิญ...
ขอเชิญ...
ขอเชิญ...

◀ พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แสงอรุณ ▶

71/3 ถนนแจ้งวัฒนะ ตลาดปากเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ☎ 5837110